

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pauliina Peltomäki ja Sarika Tastula

UUDISTUNEEN PERUSOPETUSLAIN
TUOMAT MUUTOKSET
KOULUJÄRJESTELMÄÄN

Sosiaali- ja terveysala
2011

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Pauliina Peltomäki ja Sarika Tastula
Opinnäytetyön nimi	Uudistuneen perusopetuslain tuomat muutokset koulujärjestelmään
Vuosi	2011
Kieli	suomi
Sivumäärä	63 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyössä käsiteltiin käytännön muutoksia, joita uusi perusopetuslaki tuo mukanaan. Uudistuneen perusopetuslain mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus käydä omaa lähikoulua. Opetuksen järjestämisen paikka tulee kuitenkin katsoa aina lapsen edun mukaisesti. Tuki on porrastettua oppilaan henkilökohtaisen tuen tarpeen mukaan. Uuden lain myötä tuki jaettiin yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa lasten vanhempien ja opettajien mielipiteitä lakiuudistuksesta. Vastaajat saivat kertoa perustellusti mielipiteitään uudistuksen hyvistä ja huonoista puolista sekä mahdollisista kehittämistarpeista.

Opinnäytetyössä käytiin läpi aluksi aiheeseen liittyvää käsitteistöä. Työhön koottiin käsitteitä, jotka avaavat lukijalle erityisopetuksen maailmaa. Lisäksi työssä käsiteltiin erityisopetuksen historiaa ja vertailtiin taulukoiden avulla perusopetuslakia vuodelta 1998 ja 2010. Työssä pohdittiin inklusion taloudellisia vaikutuksia. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla. Tutkimus aloitettiin maaliskuussa 2011 ja päätettiin syyskuussa 2011. Kyselylomake lähetettiin ensin vaasalaisen peruskoulun oppilaiden vanhemmille ja opettajille. Tämän jälkeen kyselyä levitettiin paperilomakkeen lisäksi Internetissä. Kyselyn avulla haluttiin selvittää, mitä mahdollisia haasteita vastaajien mielestä tuo se, että kaikilla on yhteinen koulu.

Keskeisenä tuloksena oli suhteellisen myönteinen asenne lain tuomia muutoksia kohtaan. Koska yleinen mielipide oli myönteinen, voitiin päätellä, että lakiuudistusta pidettiin hyvänä ja tarpeellisena. Lain toimivuuden edistämiseksi ehdotettiin erinäisiä muutos- ja parannustoimenpiteitä

Avainsanat   inklusio, integraatio, erityisopetus, yleisopetus

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
 UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
 Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Authors	Pauliina Peltomäki and Sarika Tastula
Title	The Changes Brought to the School System by the Renewed Basic Education Law
Year	2011
Language	Finnish
Pages	63 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

This bachelor's thesis dealt with the practical changes that the new Basic Education Law brought with it. According to the new law every child has the right to go to the own local school and the child's best interest is always a priority. Support should be arranged step by step. Support was divided into general, intensified and special support. The purpose of this study is to find out what teachers and the parents of children think about the new law. The respondents told their opinions, the pros and cons of the new law and possible development needs.

Some concepts related to the topic were dealt with first as well as the history of special education. Also the old law from 1998 and the new law from 2010 were compared in the thesis. Also the economical impacts of inclusion were looked at. The study was carried out with a questionnaire. The research began in March 2011 and was concluded in September 2011. The questionnaire was sent first to the parents of comprehensive school pupils and teachers. In addition to the paper version the questionnaire was put into Internet. The purpose was to find out what kind of challenges inclusion and everyone's right to go to their local school brings to the school.

The main result was that the teachers and the parents had a relatively positive attitude towards the changes brought by the law. Since the public opinion was positive, it could be said that the new law was good and necessary. There were also some development suggestions.

Keywords   Inclusion, integration, special teaching, teaching

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	KÄSITTEET.....	10
	2.1 Integraatio	10
	2.2 Inklusio	11
	2.3 Erityisopetus	12
	2.4 Pedagoginen selvitys	13
	2.5 Oppimissuunnitelma.....	14
	2.6 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	14
3	PERUSOPETUSLAKI.....	16
	3.1 Erityisopetuksen historia Suomessa	17
	3.2 Perusopetuslaki 1998 (L 21.8.1998/628)	20
	3.3 Uudistunut perusopetuslaki 2010 (L 24.6.2010/642/2010).....	21
4	UUDEN PERUSOPETUSLAIN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET	32
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
	5.1 Tutkimusongelma	33
	5.2 Tutkimusmenetelmä	34
	5.3 Kyselylomake	34
	5.4 Aineiston keruu	36
	5.5 Aineiston analysointi	39
6	TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	55
7	POHDINTA	59
	7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	59
	7.2 Jatkotutkimusaiheet	59
	7.3 Loppupohdinta.....	60

LÄHTEET

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Erityispetukseen siirrettyjen oppilaiden määrä	s. 16
Kuvio 2. Vastaajien sukupuoli	s. 40
Kuvio 3. Vastaajien asuinkunta	s. 41
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma	s. 42
Kuvio 5. Onko taloudessa erityistä tukea tarvitseva lapsi?	s. 43
Kuvio 6. Mieliopidekyselyn suhteellinen jakauma	s. 44
Taulukko 1. Erityisopetuksessa olevat peruskoulun oppilaat erityisopetuksen järjestämispaikan mukaan 2010	s. 21
Taulukko 2a. Lakien vertailu.	s. 26
Taulukko 2b. Lakien vertailu	s. 28
Taulukko 2c. Lakien vertailu	s. 29
Taulukko 2d. Lakien vertailu	s. 30
Taulukko 3. Uudistuneen lain hyvät puolet	s. 47
Taulukko 4. Uudistuneen lain huonot puolet	s. 49
Taulukko 5. Mitä päättäjien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?	s. 50
Taulukko 6. Mitä eri opettajien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?	s. 51
Taulukko 7. Mitä vanhempien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?	s. 53
Taulukko 8. Mitä lasten/nuorten tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?	s. 54

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Tutkimuslupa

ALKUSANAT

Haluamme kiittää opinnäytetyöohjaajaamme lehtori Ahti Nymania, joka auttoi työn eri vaiheissa. Kiitämme tuesta ja neuvoista sekä hyvästä yhteistyöstä. Lisäksi kiitämme opettaja Eija Huttusta, joka innosti meitä teorianäytetyöllään ja kokemuksillaan. Kiitämme myös vaasalaisen peruskoulun opettajia, jotka tekivät kanssamme yhteistyötä. Saimme heiltä käytännöntietoa ja apua kyselylomakkeen laatimiseen. He myös mahdollistivat kyselylomakkeiden jakamisen oppilaiden vanhemmille. Yleisesti haluamme kiittää kaikkia, jotka ovat jakaneet tietoa tutkimuksestamme ja täten olleet hengessä mukana tutkimuksemme teossa.

Suuri kiitos kuuluu heille, jotka ovat vastanneet kyselylomakkeeseemme ja osallistuneet tutkimukseemme. Kiitämme hyvin avoimista ja kattavista vastauksista. Kyselyyn osallistujat mahdollistivat tutkimuksemme toteutuksen.

Lisäksi kiitämme meille läheisiä ihmisiä. He ovat olleet tukenamme opinnäytetyöprosessin ajan.

1 JOHDANTO

Valitsimme opinnäytetyön käsiteltäväksi aiheeksi uudistuneen perusopetuslain, sillä aihe on hyvin ajankohtainen. Aiheen innoittajana ovat toimineet omat henkilökohtaiset työkokemukset erityislasten parissa. Kokemusta on kertynyt vaikeasti vammaisten lasten koulunkäyntiavustajana ja erityislasten iltapäivähoidon ohjaajana. Kokemusta on karttunut myös ollessa vaihdossa ulkomailla lastenkodeissa, joissa oli myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia.

Aihe on herättänyt paljon keskustelua valtakunnallisesti mediassa, joten halusimme käsitellä asiaa, joka todennäköisesti herättää eriäviä mielipiteitä. Inklusion positiivisista puolista on kirjoitettu paljon, mutta tuntuu, että toinen puoli on jäänyt vähemmälle huomiolle. Aiheesta löytyy paljon kirjallisuutta ja lakiuudistuksesta on uutisoitu, mutta haasteet ja mahdolliset ongelmakohdat tulevat selkeästi esiin esimerkiksi mielipidekirjoituksissa ja haastatteluissa. Tämän vuoksi halusimme tuoda esiin opettajien ja vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä. Heillä on käytännön kokemusta siitä, mitä yleisopetus ja erityisopetus on ollut ennen lakiuudistuksen voimaantuloa. Halusimme työssämme huomioida sekä opettajien että vanhempien ajatukset. Tiedostimme, että opettajien työnkuva tulee muuttamaan, mutta uudistuksella on lisäksi vaikutusta lapsen koulunkäyntiin, mikä saattaa mietityttää useita vanhempia. Tiedostamalla haasteet, on yleensä helpompi ryhtyä toteuttamaan tavoitteita käytännössä.

Toteutimme tutkimuksen laadullisen ja määrällisen tutkimusmenetelmän avulla. Koimme, että vanhempien kanssa on suotuisampaa käyttää haastattelulomaketta, jotta he kokevat, että heidän intimiteettinsä on varmasti suojattu ja he voivat täten vastata vapaammin. Opettajien kohdalla olisimme halunneet tehdä avoimen haastattelun kasvokkain, mutta heidän työkiireidensä vuoksi he vastasivat kyselyyn Internetissä. Internetissä olevaa lomaketta markkinoitiin muutamilla internet-sivustoilla ja lomake oli kaikille avoin. Kaikki halukkaat, joita asia kiinnosti, saivat käydä vastaamassa kyselyyn.

Pohdintaosuudessa olemme käsitelleet tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lisäksi pohdimme mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 KÄSITTEET

Uuden lain selkeyttämiseksi, työssä käsiteltiin käsitteitä, joita uusi laki sisältää. Opinnäytetyössä sekä laissa esiintyy usein sanat; integraatio, inklusio, erityisopetus sekä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suurin osa käsitteistä voidaan liittää sekä vanhaan että uuteen perusopetuslakiin. Uudistetussa laissa inklusio toteutuu lähikouluperiaatteen myötä. Uudistuneen perusopetuslain myötä on tullut uusi käsite pedagoginen suunnitelma. Suurena muutoksena on kolmiportaisen tuen malli, johon kuuluvat yleinen, tehostettu sekä erityinen tuki. Nämä käsitteet käsitellään kohdassa 3.3 erikseen.

2.1 Integraatio

Integraation jälkeen tulee inklusio, mutta integraatiota edeltää segregatio, joka tarkoittaa eriyttämistä. Käytännössä segregoitu opetus tarkoitti ennen sitä, että vammaiset eroteltiin muista oppilaista ja opetus suunnattiin vain heille. Integraation päämääränä on yhdistää kaksi erillistä osaa, jolloin lopputuloksena on, että näitä kahta alkuperäistä osaa ei enää eroteta toisistaan. Oletuksena on, että yhdistäminen saa aikaan paremman ja toimivamman ryhmän. Koulumaailmassa integraation tavoitteena on luoda kaikkia palveleva yhteinen koulujärjestelmä. Päämääränä on myös kehittää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. (Hautamäki, Lahtinen, Moberg & Tuunainen 2002: 181, 186; Takala, Kontu, Pirttimaa, Sarromaa Hausstätter & Kjälman 2010:14.)

Pohjoismaissa yleis- ja erityisopetuksen yhteensovittamisen mallia käytettiin jo 1970-luvulta lähtien. Kyseinen malli nimettiin jo silloin integraatioksi. Myönteisyys integraatiota kohtaan opettajien keskuudessa lisääntyi 1980-luvulla, mutta yleisesti ottaen oltiin yhä hyvin varauksellisia. Haasteena pidetään nykyään resurssipulaa, jonka vuoksi yksilöllisten tarpeiden huolehtiminen jää vähäisemmäksi. Opettajat ovat myös huolissaan sopeutumattomien ja kehitysvammaisten oppilaiden pärjäämisestä tavallisen luokkaopetuksen piirissä. (Hautamäki ym. 2002: 186, 192.)

Integraatiossa on neljä eri muotoa; fyysinen, toiminnallinen, psykologinen/sosiaalinen ja yhteiskunnallinen. Fyysisessä integraation muodossa kaikkia oppilaita opetetaan yhdessä. Toiminnallisessa muodossa oppilailla on fyysisen integraation tuloksena yhteistoimintaa sekä yhteistyötä. Tämän kautta syntyy psykologinen ja sosiaalinen integraatio, mikä edistää myönteisten sosiaalisten suhteiden syntyä sekä toisten hyväksymistä. Varhainen hyväksyminen auttaa myöhemässä vaiheessa yhteiskunnallisen integraation toteutumisesta, joka tarkoittaa jokaisen yksilön hyväksymistä tasavertaisena jäsenenä yhteisössä. (Hautamäki ym. 2002: 182–183.)

2.2 Inklusio

Inklusio toteutuu, kun oppilailla on alusta saakka yhteinen koulu (ks. Integraatio 2.1). Inklusioon toteuttaminen vaatii uuden koulujärjestelmän, joka pystyy ottamaan jokaisen oppijan erityistarpeet yksilöllisesti huomioon. Inklusiossa korostetaan koko koulun henkilökunnan keskinäistä yhteistyötä ja heiltä vaaditaan osallistumista kaikkien oppilaiden kasvatusprosessiin. Kriteeriksi inklusiolle voidaan asettaa se, että jokainen oppilas saa hyvää perusopetusta. Opettajien ja muun henkilöstön on oltava yhteistyössä ja oppilaan on voitava osallistua kaikkeen, mihin muutkin oppilaat osallistuvat. Inklusioon hyötynä voidaan pitää oppilaiden pääsyä lähikouluihin, opettajien monipuolisempaa yhteistyötä, yhteisöllisyyden ja tasa-arvon lisääntymistä sekä erilaisten oppilaiden ja opettajien hyödyntämistä oppimisprosesseissa. (Hautamäki ym. 2002:186; Huttunen 2011; Takala ym. 2010:69.)

Inklusiivinen koulu on lähtökohdiltaan tasa-arvoisempi kuin integroitu koulu-luokka. Inklusiivisessa koulussa lapsen tuki muodostuu lapsen kykyjen, kehitystason ja henkilökohtaisten mahdollisuuksien mukaisesti. Inklusioon tavoitteena on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, sosiaalisen kanssakäymisen sekä myönteisten asenteiden edistäminen. Opetuksessa tulee huomioida jokaisen oppilaan erilaiset oppimistyyli. Oppilasryhmäkoot tulee mukauttaa näiden ja muiden tarpeiden mukaan jokaisen oppilaan opiskelua tukevaksi ja parhaaksi mahdolliseksi. Lähtökohdana on, että opettajan tulee olla joustava ja sopeutuva. Ympäristön tulee olla fyysisesti tarkoituksenmukainen. (Huttunen 2011.)

Takalan (2010: 16–17) mukaan inklusio voidaan jakaa kovaan, pehmeään ja tyhmään inklusioon. Kova inklusio tarkoittaa sitä, että kaikkiin oppilaan tarpeisiin on kyettävä vastaamaan yleisopetuksen piirissä. Tätä inklusion muotoa kutsutaan niin sanotuksi puhdasoppiseksi, jopa fanaattiseksi, periaatteeksi. Pehmeässä inklusiossa erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle tarjotaan tukea monipuolisesti yleisopetuksen parissa, mutta hyväksytään se, että joissakin tilanteissa tukea tarvitaan myös muualla. Tyhmällä inklusiolla Takala tarkoittaa tilannetta, jossa oppilaan erityiset tarpeet tiedostetaan, mutta niitä ei haluta nimetä erityisiksi eikä niihin vastata.

Inklusion kehittyminen ja toimintamallit vaativat kunnalta ja koululta oppilaslähtöistä suunnittelua sekä organisointia. Inklusion toteutus erityisopetuksessa vaatii myös moniammatillista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Kaikille avoimen koulun tärkeänä lähtökohtana pidetään normaalisuudesta ja erilaisuudesta. Inklusiolla halutaan lisätä vaihtelevuuden ja erilaisuuden arvostamista. (European agency for development in special needs education 2010; Brodin & Lindstrand 2004:145.)

2.3 Erityisopetus

Erityiskoulun piirissä erityistä tukea tarvitsevat oppilaat jaetaan usein diagnoosin mukaan pieniin, mahdollisimman samankaltaisiin ryhmiin. Erityisluokka sijaitsee tavallisessa peruskoulussa tai erityiskoulussa. Erityiskoulussa toimijoina on vain erityisopettajia sekä koulunkäyntiavustajia. Riippumatta erityisluokan sijainnista, erityisopettajan toiminta tulee olla korjaavaa ja yleisopetusta eriyttävää. (Hautamäki ym. 2002: 212–213.)

Erityisopetukselle on annettu oma merkityksensä ja sisältönsä, joka käytännössä johtaa siihen, että oppilaat jaetaan yleisopetuksen ja erityisopetuksen oppilaiksi. Oppilaan asema muuttuu, kun hänen kohdallaan tehdään päätös erityisen tuen tarpeesta. Päätös erityisopetuksesta oppilaan kohdalla saattaa johtaa myös koulun tai luokan vaihtumiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Perustusopetuslain (L 628/1998) mukaan yksilön oikeuksia tulee kunnioittaa ja jokainen velvoitetaan toimimaan sen mukaisesti. Kolmannessa pykälässä sanotaan, että lasta on määrä opettaa hänen ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti. (Ikonen & Krogerus 2009: 185.)

Erityisopetus jaetaan karkeasti kahteen eri ryhmään. Erityisopetusta on sekä luokatonta että luokkamuotoista. Luokaton erityisopetus tarkoittaa sitä, että koulua käydään tavallisessa koululuokassa, mutta oppilas saa tarpeidensa mukaisesti erityisopetusta. Luokatonta erityisopetusta voidaan kutsua monin eri nimin, kuten esimerkiksi laaja-alaiseksi erityisopetuksesi tai osa-aikaiseksi erityisopetuksesi. Laaja-alaista opetusta voidaan antaa esimerkiksi pienryhmässä tai yksilö- tai samanaikaisopetuksena. (Takala ym. 2010:45, 69.)

Vanhan perusopetuslain mukaan luokkamuotoinen erityisopetus tarkoittaa käytännössä oppilaan siirtämistä tai ottamista erityisopetuksen pariin. Tämä tarkoittaa mahdollisesti oppilaan siirtämistä erityiskouluun tai osaksi erityisluokkaa. Luokkamuotoiseen erityisopetukseen osallistuva oppilas ei pärjää tavallisen koululuokan tahdissa. Luokkamuotoiseen erityisopetukseen osallistuu lapsia, joiden oppimisen haasteet ovat liian laajoja, jotta niihin pystyttäisiin vastaamaan tavallisessa perusopetuksessa. Usein tarvitaan jatkuvaa erityisopetusta ja myös pienempää luokkaryhmää. Päätös osallistumisesta luokkamuotoiseen erityisopetukseen tehdään moniammatillisissa tiimissä ja joskus sitä suositellaan jo päivähoidossa. Vuonna 2010 tehdyn lakimuutoksen myötä pyritään olemaan puhumatta enää erityisluokkaan siirtämisestä. Sen sijaan käytetään termiä erityisen tuen päätöksestä. Oppilas tulee olemaan erityisluokalla joko väliaikaisesti tai pysyvästi. (Takala ym. 2010: 45–48.)

2.4 Pedagoginen selvitys

Pedagogisesta selvityksestä tulee ilmetä, mitkä ovat oppilaan vahvuusalueet ja mitä keskeisiä ongelmia on oppimisessa, kasvussa sekä opiskelutilanteissa. Selvitykseen kirjataan myös tiedot siitä, mitä tukimuotoja oppilas on aiemmin saanut. Lisäksi tulee käydä ilmi, millaisia pedagogisia ja oppilashuollollisia järjestelyjä

tarvitaan, jotta oppilaan oppimista ja kasvua voidaan tukea mahdollisimman hyvin. Oppilaan siirtyessä eri tukiasteelle tehdään aina opettajan toimesta oppimissuunnitelma ja pedagoginen selvitys. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009; Yle uutiset 2011.)

Pedagoginen selvitys tehdään, jotta voidaan tehdä pedagoginen arvio ennen erityisen tuen päätöstä. Opettaja yksin tai opettajat yhteistyössä laatii pedagogisen arvon ja sen tekeminen voi edellyttää moniammatillista yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa. Pedagogisesta arviosta nähdään kokonaisuus oppilaan koulunkäynnin tilanteesta ja oppimisesta. Pedagogisessa arviossa arvioidaan oppilaan yleisen tuen vaikutukset. Arviossa kuvataan oppimisvaikeuksia ja niitä erityistarpeita, jotka liittyvät oppimiseen ja koulunkäyntiin. Pedagogisesta arviosta tulee selvitä, minkä tukijärjestelyiden avulla oppilasta tulisi tukea. Kyseisiä tukijärjestelyitä on muun muassa oppilashuollolliset ja oppimisympäristöön liittyvät järjestelyt. (Opetushallitus 2010.)

2.5 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma voidaan luoda tarvittaessa yleisen tuen aikana. Se on kuitenkin pakollinen tehostetussa tuessa. Oppimissuunnitelmassa suunnitellaan, kuinka oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tulee edetä. Suunnitelmaan kirjataan myös, jos oppilas tarvitsee joitakin opetusjärjestelyitä oppimisen ja koulunkäynnin etenemisen tueksi. Oppimissuunnitelmasta tulee ilmetä suunnitelma oppilaan tarvitsemasta tuesta. Oppimissuunnitelma perustuu opetussuunnitelmaan ja se on pedagoginen asiakirja ja täten osa pedagogista selvitystä. Oppimissuunnitelma laaditaan opettajien, oppilaan ja huoltajien kesken. Jos on tarvetta, myös muut asiantuntijat voivat olla mukana. (Opetushallitus 2010.)

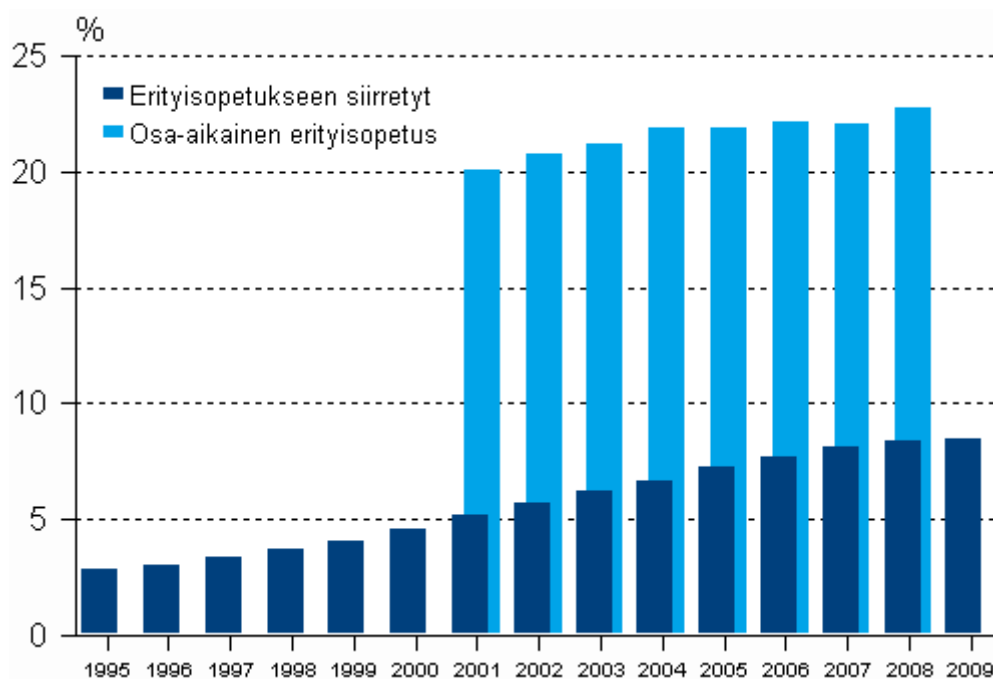
2.6 Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

1990-luvulla käytössä ollut HOPS, henkilökohtainen opetussuunnitelma, uudistettiin 2000-luvulla, kun peruskoulun opetussuunnitelman perusteiseen tuli muutoksia. Tällöin otettiin käyttöön HOJKS, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä

koskeva suunnitelma. Tämä on vammasta riippumaton, kaikille suunnattu yhteinen opetussuunnitelma. Jokaiselle erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Erilliset opintosuunnitelmat on poistettu erityisopetuksen oppilailta ja kaikki oppilaat käyttävät samaa opetussuunnitelmaa yksilöllisesti henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman avulla. (Ikonen & Krogerus 2009: 185; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009; European agency for development in special needs education 2010.)

3 PERUSOPETUSLAKI

Opinnäytetyössä käydään läpi ne perusopetuslain pykälät, jotka ovat merkityksellisiä tutkimuksen kannalta. Pykälät, jotka eivät koske erityisopetusta ja pykälät, joita lakimuutos ei koske, on karsittu pois. Lisäksi erityisopetuksen kasvun määrää havainnollistetaan alla olevan kuvion avulla.

Kuvio 1. Erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden määrä (Tilastokeskus 2010 a).

Erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden osuus on kasvanut ja osa-aikaista erityisopetusta saavien oppilaiden määrä on pysynyt suhteellisen samana. Taulukosta nähdään, että osa-aikaista erityisopetusta on annettu vasta vuodesta 2001 eteenpäin. Erityisopetukseen siirrettyjen ja osa-aikaista erityisopetusta saavien peruskoululaisten osuus kaikista peruskoululaisista 1995–2009 prosentteina havaitaan kaavioista. (Tilastokeskus 2010 a.)

8,5 prosenttia peruskoululaisista eli runsaat 47 000 oppilasta siirrettiin erityisopetuksen piiriin syksyllä 2009. Määrä pysyi suhteellisen samana kuin vuonna 2008. Noin 23 prosenttia oppilaista eli 127 900 peruskoululaista sai lukuvuonna 2008–

2009 osa-aikaista erityisopetusta. Osa-aikaiseen erityisopetukseen osallistuneiden määrä kasvoi vuonna 2008 1600 peruskoululaisella. Tiedot ilmenevät Tilastokeskuksen koulutustilastoista. (Tilastokeskus 2010 a.)

Taulukosta nähdään, että osa-aikaisesta erityisopetuksesta on saatavissa vertailukelpoista tietoa vuosilta 2001–2008. Osa-aikaista erityisopetusta saavien ja erityisopetukseen siirrettyjen määrää ei voida laskea yhteen, koska osa erityisopetukseen siirretyistä saa myös osa-aikaista erityisopetusta. (Tilastokeskus 2010 a.)

Erityisopetukseen siirretyistä oppilaista 29 prosenttia integroitiin kokonaan ja 24 prosenttia osittain yleisopetuksen ryhmiin vuonna 2009. Peruskoulujen erityisryhmissä opetusta sai 33 prosenttia ja erityiskouluissa 14 prosenttia erityisopetukseen siirretyistä oppilaista. Erityisopetusta järjestettiin vuonna 2009 useammin yleisopetuksen ryhmissä ja peruskoulujen erityisryhmissä. Sen sijaan osin yleisopetuksen ryhmässä ja erityiskouluissa opiskelevien erityisoppilaiden määrä väheni. Lakiuudistusta alettiin toteuttaa käytännössä jo ennen vuotta 2011 pienentämällä erityiskouluissa olevia ryhmiä ja tuomalla erityinen yleisopetuksen ryhmiin. (Tilastokeskus 2010 a.)

3.1 Erityisopetuksen historia Suomessa

Työssä käsitellään perusopetuslakia erityisopetuksen osalta, joten opinnäytetyössä käydään läpi myös erityisopetuksen historiaa Suomessa. Erityisopetus on kehittynyt ajan saatossa ja sen historia on pitkä ja merkittävä. Työn kannalta on tarpeellista tietää erityisopetuksen vaiheita ja sitä, mitä erityisopetus on ollut ennen.

1800-luvulle tultaessa vammaisten hoito oli pääasiassa perheen, suvun ja kirkon tehtävä. Suhtautuminen erityisen tuen piiriin kuuluviin oli vaihtelevaa. Erityisopetuksen juuret kuitenkin juontavat 1800-luvun alkupuolelle ja opetuksen piiriin pääsivät ensimmäisinä aistivammaiset, joihin kuuluivat myös kehitysvammaiset. Erityisopetuksessa painotettiin ammatin opettamista. 1800-luvulla perustettiin erilaisia yhdistyksiä ja hyväntekeväisyyden voimin pyrittiin puuttamaan erityistä tukea tarvitsevien heikkoon asemaan. (Huttunen 2009.)

Erilaisia erityiskouluja perustettiin 1800-luvulla erityisesti aistivammaisten lasten opetukseen. Ensimmäinen aistiviollisten koulu perustettiin Porvoon kaupunkiin 1846. Koulu toimi yksityisenä 1860-luvulle saakka ja koulussa otettiin mallia Tukholmassa toimineesta Manilla-koulusta. Vastaavat yksityiset koulut perustettiin myöhemmin Turkuun 1860, Kuopioon 1862, Mikkeliin 1893, Jyväskylään 1894 ja Ouluun 1998. Toinen ruotsinkielinen koulu perustettiin Pietarsaareen 1860-luvulla. 1858 perustettiin valtiollinen koulu kuuroille Turkuun. Ensimmäinen sokeiden koulu aloitti toimintansa 1856 Helsingissä ja se oli ruotsinkielinen oppilaitos. Suomenkielinen vastaava koulu perustettiin Kuopioon 1870 ja edelleen koulussa pidettiin tärkeänä ammattiin opettamista. (Huttunen 2009.)

Kehitysvammaisten opetuksen alkuna voidaan pitää vuotta 1877, jolloin Pietarsaareen perustutettiin kehitysvammaisten koulu. Koulun toimintaa rahoitettiin hyväntekeväisyysvaroilla. Toiminta lopetettiin 1892. Tämän jälkeen alkoi uusi aikakausi opetuksessa ja erityiskoulujen sijaan perustettiin työlaitoksia. Näistä ensimmäisiä oli vuonna 1890 perustettu Perttulan työmielilaitos, joka muodostui pysyväksi osaksi suomalaista kehitysvammahoitoa. Vastaavat perustettiin vuonna 1930 Helsinkiin ja Ouluun vuonna 1891. (Huttunen 2009.)

1900-luvun alusta erityisopetuksen piiriin kuuluivat aistivammaisten lisäksi myös fyysisesti vammaiset. Erityisopetuksen piiri kasvoi toisen maailmansodan jälkeen, kun opetukseen otettiin mukaan tunne-elämältään häiriintyneet sekä sosiaalisesti sopeutumattomat. 1940-luvun lopulla opetusta alettiin antaa myös lukemis- ja kirjoittamishäiriöisille sekä puhehäiriöisille. Erityisopettajia varten ei kuitenkaan ollut vielä virallista koulua. (Jyväskylän yliopisto 2010.)

1800 ja 1900 luvun vaihteessa Suomen suurimpiin kaupunkeihin perustettiin apukoululuokkia. Suomen ensimmäinen apukoulu aloitti toimintansa vuonna 1901 Turussa. Tämä koulu on edelleen toiminnassa. Vaasaan ensimmäinen apukoulu perustettiin 1907. Apukoulusta tuli erityisopetuksen tärkein muoto vuosikymmeniksi. Vapaaehtoiseen opetukseen osallistuvia lapsia ei voitu siirtää apukouluun ilman heidän huoltajiensa suostumusta. Käytännössä opettaja

suositteli tätä vanhemmille ja muu taho, esimerkiksi lääkäri, saattoi todeta tarpeen apukoululle. Apukoulu oli ensimmäinen erityisopetuksen muoto, joka vakiinnutti asemaansa osana kansakoulun toimintaa jo ennen oppivelvollisuuden määrittämistä. Aikakauden käsityksen mukaan, erityistä tukea tarvitsevien paikkana pidettiin kuitenkin laitoksia. Kansakoulussa pyrittiin organisoimaan erityislasten opetus tavalla tai toisella muista oppilaista erilliseksi toiminnaksi. Kansakoulun toiminta aloitettiin 1860-luvulla ja silloin opetusta järjestettiin vain oppilaille, jotka pystyivät suorittamaan koulun ilman mitään tukitoimia. (Jyväskylän yliopisto 2010; Kivirauma, Rinne & Klemelä: 2004: 10–12; Huttunen 2009.)

Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan Suomessa vuonna 1921. Oppivelvollisuus koski myös heikkokykisiä, mutta heidät voitiin myös vapauttaa, jos heillä ei ollut mahdollisuutta käydä apukoulua esimerkiksi välimatkan vuoksi. Apukoulujen määrä kasvoi ja niitä perustettiin kaupunkeihin, joissa oli yli 10 000 asukasta. Valtio tuki apukouluja joiden oppilasmäärä kasvoi 1929–1939 välisenä aikana 401 oppilaasta 923 oppilaaseen. Erityisopetusta annettiin myös Viipurissa ja Tampereella, joihin perustettiin niin kutsuttu H-luokka, joka oli hitaasti kehittyville oppilaille tarkoitettu. (Kehitysvammahuollon tietopankki 2010.)

1950-luku oli merkittävä ajanjakso erityisopetuksen historiassa. Ensimmäiset erityisopetusta käsittelevät kiintiökomiteat perustettiin ja erityisopettajakoulutus aloitettiin Jyväskylässä 1952. Ensimmäinen asetus koskien erityisopetusta eli asetus apukoulusta säädettiin 1952. Yhtenäiskoulu (1972–1977) tuotti erityisopetusjärjestelmän. Edellisen järjestelmän eli rinnakkaiskoulujärjestelmän perusta oli älykkyyden epätasainen jakautuminen väestön kesken. Yhtenäiskoulu koostui kuitenkin oppikoulusta ja kansakoulusta ja erityiskoulut sopivat hyvin tähän järjestelmään. Yhtenäiskoulu lisäsi yksilöiden yhteiskunnallista, sukupuolten välistä ja alueellista tasa-arvoa ja painetta erityisopetuksen ja normaaliopetuksen lähentämiseksi. Keskeinen seikka uudessa yhtenäiskoulussa oli erityisopetuksen kannalta niin sanottu normaalisuusperiaate, jonka mukaan jokaista oppilasta pyrittiin auttamaan siinä perusjoukossa, jossa oppilas

normaalisti työskenteli. Käytännössä se tarkoitti, että ei-leimaavina pidettäviä tukimuotoja suosittiin osana opetusta. Tukimuotojen kehittämistä pidettiin tarpeellisena. Myös tukiopeutus otettiin 1970-luvulla mukaan opetukseen. Tällä mahdollistettiin tilapäisten ja vähäisten ongelmien tehostetumpi ja yksilöllisempi huomiointi. Normaalisuusperiaate tarkoitti erityisopetuksen kehittämisessä sitä, että osa-aikainen eli laaja-alainen erityisopetus nostettiin suosioon ja sen osuus nousi erityisopetuksessa nopeasti. Viimeisenä keinona pidettiin vasta erityisopetukseen tai erityisluokalle siirtymistä. (Kivirauma ym. 2004: 12–15.)

Normaaliusperiaatteen mukaisesti jokaiselle oppilaalle laadittiin yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa kuntoutussuunnitelma. Tämän keskeiseksi tavoitteeksi tuli, että oppilas kuntoutetaan kykeneväksi palaamaan takaisin yleisopetuksen piiriin. Erityisopetuksen kehittämistä perusteltiin yhteiskunnan yleisillä tasa-arvo pyrkimyksillä sekä erityisoppilaiden eli vähemmistön yksilöllisellä huomioimisella. Peruskouluasetus velvoitti kunnat huolehtimaan erityisoppilaista. Erityisopetusta laajennettiin paljon peruskoulun siirtymävaiheessa, esimerkiksi oppilaan oikeus saada yksilöllistä puhe- tai kirjoitusopetusta mahdollistettiin. (Kivirauma ym. 2004: 15–16.)

Vuosien saatossa erityisopetus on laajentunut entisestään ja herättänyt paljon keskustelua. Suurimmaksi osaksi erityisopetus on laajentunut uusien toimintamuotojen ja kohderyhmien ansiosta. Tilastot säännöksistä, resursseista ja kustannuksista erityisopetuksesta tulee laatia heti, jotta saadaan jatkuva näkemys erityisopetuksen tilasta valtakunnallisesti. Näin saadaan myös hankituksi inklusion vaikutuksista vertailutietoja alueellisesti ja kunnallisesti ja nähdään niiden välisiä eroja. (Kivirauma ym. 2004: 16–17; European agency for development in special needs education 2010.)

3.2 Perusopetuslaki 1998 (L 21.8.1998/628)

Kunta on velvollinen järjestämään kunnan alueella asuville erityistä tukea tarvitseville kouluikäisille lapsille opetusta. Opetustoimi on velvollinen hankkimaan ja järjestämään erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle hänen tarvitsemansa yksilölli-

set apuvälineet ja tukitoimet oppimisen tueksi. Lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia omaavalla oppilaalla on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Oppilas siirretään tai otetaan erityisopetukseen vain, jos ei voida antaa opetusta vammaisuuden, kehityksen viivästymisen, sairauden, tunne-elämähäiriön tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi. Erityisopetus pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan muun luokkaopetuksen yhteydessä, erityisluokalla tai muussa soveltuvassa tilassa. (L 21.8.1998/628.)

Vanhan perusopetuslain mukaan oppilaan tukeminen jaettiin opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti kahteen eri tukimuotoon; yleiseen ja erityiseen tukeen. Yleinen tuki sisälsi opiskelun ohjauksen, tukiopetuksen, oppilashuollon, oppimissuunnitelman käytön, kerhotoiminnan sekä koulun ja kodin välisen yhteistyön. Näiden tukimuotojen tarkoituksena oli, että oppimisen eri esteitä ehkäistään ja poistetaan sekä vähennetään erityisen tuen tarvetta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

3.3 Uudistunut perusopetuslaki 2010 (L 24.6.2010/ 642/2010)

Taulukko 1. Erityisopetuksessa olevat peruskoulun oppilaat erityisopetuksen järjestämipaikan mukaan 2010 (Tilastokeskus 2010 b).

Erityisopetuksen järjestämipaikka	Esiopetus	Vuosi- luokat 1- 6	Vuosi- luokat 7- 9	Lisä- opetus	Yhteensä	Muutos edellisestä vuodesta	Muutos edellisestä vuodesta, %
Opetus kokonaan yleisopetuksen ryhmässä	280	8 376	5 179	40	13 875	275	2
Opetus osin yleisopetuksen ryhmässä	77	4 742	6 447	7	11 273	108	1
Erityisryhmä, muu kuin erityiskoulu	609	9 317	5 145	85	15 156	-489	-3,1
Erityisryhmä, erityiskoulu	263	3 449	2 523	171	6 406	-352	-5,2
Yhteensä	1 229	25 884	19 294	303	46 710	-458	-1,0

Taulukko kuvastaa, missä erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ovat saaneet opetusta vuonna 2010. Taulukosta nähdään, että kokonaan yleisopetuksen ryhmässä tapahtuva tai järjestettävä opetus oli lisääntynyt vuodesta 2009 kaksi prosenttia. Myös opetus osin yleisopetuksen ryhmässä oli lisääntynyt yhdellä prosentilla. Taulukosta voidaan huomata, että opetuksen järjestäminen erityisryhmissä ja erityiskouluissa oli vähentynyt edellisvuodesta. Lakiuudistus otettiin käyttöön osittain jo vuonna 2010. Tämä ilmenee siten, että erityisryhmien ja erityiskoulujen luokkakoot pienenevät edellisestä vuodesta. (Tilastokeskus 2010 b.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2009) mukaan entiset säännökset eivät olleet riittäviä oppilaiden etujen ja yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi, jotta tuen järjestäminen voitaisiin arvioida oppilaan henkilökohtaisen tuen tarpeen perspektiivistä. Jotta erityiselle tuelle ei olisi tarvetta, tulee opetukseen liittyvää kasvua ja oppimista tukea. Myös esi- ja perusopetuksen tulee olla laadukasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kritisoi vanhaa lainsäädäntöä siitä, ettei laissa eritelty tarpeeksi täsmällisesti ja yksityiskohtaisesti säännöksiä oppilaan oikeuksista saada varhaista tukea eikä opetuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää varhaista tukea ennen oppilaan siirtoa erityisopetukseen. Opetusministeriössä valmisteltiin hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta vuonna 2009. Esityksessä ehdotettiin erityisopetuksen sekä muuta oppilaan tukea koskevien säännösten täydentämistä. Tavoitteeksi asetettiin, että oppilaalle suunnitelmallisesti annettavaa varhaista ja ennalta ehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea vahvistetaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Muutoksella haluttiin vahvistaa ajatusta lähikoulusta ja lisätä ennalta ehkäisevien toimintamuotojen käyttöä. Yleisenä ongelmana pidettiin sitä, että monissa kunnissa tehtiin liian nopeasti päätös erityisopetuksesta ilman, että yleisopetuksen tukitoimenpiteitä käytettiin riittävästi apuna. Tukiopetuksen, osa-aikaisen erityisopetuksen sekä oppilashuollon palveluiden järjestäminen, oli jäänyt vähemmälle. Tämän vuoksi kehiteltiin kolmiportaisen tuen malli. Ensimmäinen portas oppimisen ja koulunkäynnin tuessa on yleinen tuki, joka kuuluu jokaiselle. Toinen portas on tehostettu tuki, joka perustuu oppimissuunnitelmaan (ks. 2.5). Kolmas portas

on erityinen tuki, jolloin tehdään pedagoginen arvio (ks.2.4) ja erityisen tuen päätös. (Ikonen 2009: 20–21; Laatikainen 2001: 22–23.)

Yleisessä tuessa oppilaan oppimista tuetaan enemmän ja eri keinoin. Tuki pyritään antamaan kokonaan yleisopetuksessa. Opetusympäristön, opetusmenetelmien ja opetusmateriaalin tulee olla monipuolisia, jotta kaikki oppilaat voivat olla mukana opetuksessa ja yleinen tuki toteutuu. Varhaisen puuttumisen mallia voidaan käyttää osana opetuksen kehittämistä, jos lapsella havaitaan pulmia oppimisessa. Pedagogisten keskusteluiden avulla kartoitetaan oppilaan tilannetta ja tarvittaessa voidaan tehdä kokeita tai seuloja, jotta oppimista voidaan tukea mahdollisimman hyvin. Tukiopetus kuuluu yleiseen tukeen ja se tulee aloittaa mahdollisimman varhain tarpeen havaitsemisen jälkeen. Tukiopetus voi olla yksilöllistä tai samanaikaisopetusta isolle ryhmälle. Tukiopetusta voidaan myös järjestää sitä tarvitseville oppilaille ennakkoon koulun jälkeen ennen asian opettamista koko luokalle. Yleisopetuksen luokassa voi olla kaksi opettajaa opettamassa samaa ryhmää yhtä aikaa. Tätä kutsutaan samanaikaisopetuksiksi. Myös erityisopettaja voi antaa pienryhmä- tai yksilöopetusta. Yleisessä tuessa tulee ottaa huomioon myös terveydenhoitajan sekä koulupsykologin ja koulukuraattorin antama apu. (Laatikainen 2001: 24, 26; Takala ym. 2010: 22.)

Jos pitkäkestoinen yleinen tuki ei ole riittävää ja kaikki mahdolliset tukimuodot on käytetty, oppilas pääsee tehostetun tuen piiriin. Tällöin tehdään pedagoginen arvio oppilaan kokonaisvaltaisesta tilanteesta. Opettaja kuvaa arviossa, mitä tuen muotoja yleisessä tuessa on käytetty ja miksi ne eivät ole olleet riittäviä. Lisäksi opettaja arvioi, mitkä ovat oppilaan vahvuudet ja tuen tarpeet. (Laatikainen 2001: 26; Takala ym. 2010: 22.)

Tehostetulla tuella tarkoitetaan oppilaan toiminnallista yksilö- ja ryhmäohjausta sekä oppilaan oppimisvalmiuksien tietoista tukemista. Tukeminen on tehokkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleisessä tuessa. Tehostettu tuki on sopiva oppilaalle, joka tarvitsee säännöllistä ja monipuolista tukea. Tehostetussa tuessa opiskelevien lapsien opetusjärjestelyt ovat joustavia ja ne koostuvat monialaisesta erityyttämi-

sestä. Lisäksi opetus voi sisältää tuki-, tiimi- ja samanaikaisopetusta sekä osaaikaisista erityisopetusta. Tehostettua tukea seurataan ja suunnitellaan oppimissuunnitelman avulla, joka perustuu yleisen tuen aikana laadittuun pedagogiseen arvioon. Suunnitelmassa kuvataan toimenpiteet joita on harkittu oppilaan tukemiseksi. Oppilashuollon palvelut ja osa-aikainen erityisopetus tulevat osaksi oppilaan opetusta tiukemmin tehostetussa tuessa. Esimerkiksi erityisopettaja antaa erityisopetusta tai luokassa samanaikaisopetusta intensiivisemmin kuin yleisen tuen aikana. Opetusta eriytetään edelleen, mutta oppilaan on tarkoitus saada enemmän tukea luokassa. (Laatikainen 2011: 27; Takala ym. 2010: 22–23.)

Jos tämä ei riitä oppilaan tukemiseksi, laaditaan pedagoginen selvitys tuen tarpeesta ja kartoitetaan tilanne uudelleen. Pedagogisen selvityksen perusteella tehdään pedagoginen arvio, onko oppilaalla erityisen tuen tarvetta. Jos oppilashuolto-ryhmässä arvioidaan, etteivät tehostetun tuen muodot ole riittävän kattavia, pääsee oppilas erityisen tuen piiriin. (Opetushallitus 2011; Takala ym. 2010: 22–23.)

Mikäli oppilas on erityisen tuen piirissä, tulee opettajien laatia oppilaalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (ks. 2.6). yhteistyössä huoltajien ja oppilaan kanssa. Oppilasta ei uuden lain mukaan enää siirretä erityisopetukseen, vaan oppilaalle tehdään päätös erityisestä tuesta. Päätös tarkistetaan riittävän usein, vähintään oppilaan siirtyessä toiselle ja seitsemännelle luokalle. Erityinen tuki voidaan sijoittaa erityisluokkaan, erityiskouluun tai tavallisen opetuksen yhteyteen. Erityisen tuen piirissä oppilas saa aiempaa yksilöllisempää ohjausta ja opetusta. Erityisen tuen päätös on määrä-aikainen. Jos oppilaalla ei ole enää erityisen tuen tarvetta, voi hän palata takaisin tehostetun tuen piiriin. Oppilaalla on mahdollista palata myöhemmin vielä yleisen tuen piiriin. Tuki on siis porrastettua myös palatessa takaisin päin. (Laatikainen 2011: 23; Takala ym. 2010: 23.)

Opetuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää erityisen tuen jatkamisen edellytykset sekä tehdä uudet perustellut päätökset erityisen tuen jatkamisesta, sillä päätös on määräaikaikainen. Lakimuutoksella edellytetään, että toiminta on entistä suun-

nitelmallisempää, jotta tuen tarve voidaan tunnistaa jo varhain. Jotta jokainen oppilas saisi yksilöllistä tukea oppimisessa ja kasvussa, tulee pedagogisia menetelmiä sekä oppimisympäristöä käyttää monipuolisesti ja joustavasti, unohtamatta oppilashuollollista tukea. Toimintamalli edellyttää hyvää ja joustavaa yhteistyötä kodin, koulun ja muiden yhteistyötahojen kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Opettajalta edellytetään, että hän tunnistaa oppilaan tuen tarpeen varhain, käyttää joustavasti pedagogisia ratkaisuja sekä kiinnittää huomiota oppilaan hyvinvointiin. Lakiuudistuksessa korostetaan opettajan tarvitsemaa moniammatillista yhteistyötä ja oppilashuollon antamaa tukea. Opettajien osaaminen korostuu pedagogista selvitystä laatiessa, jossa arvioidaan tuen tarvetta ja suunnitellaan opetusjärjestelyjä. Eri tahoilla järjestettävien tukien on tarkoitus täydentää toisiaan. Tuen järjestämistä pyritään nopeuttamaan yksityiskohtaisilla säännöksillä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Uudessa päätöksessä perusteet erityisen tuen saamiseksi ovat samat kuin vanhan lain aikana. Muutoksena on, että oppilaan opetuksen järjestämisestä sekä tarvituisista tukipalveluista määrätään entistä täsmällisemmin. Päätös erityisestä tuesta on tarkoitus olla määräaikainen joka tehdään enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Ennen päätöksen tekemistä kuullaan lapsen huoltajaa. Uudistuneen lain myötä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on osa pedagogista asiakirjaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Uusien lakisäännösten myötä pyritään välttämään leimaavaa erityisoppilas nimitystä eikä enää puhuta erityisopetukseen ottamisesta tai siirtämisestä, vaan erityisen tuen tarpeesta. Oppilaita ei haluta erotella erityisoppilaisiin ja tavallisen yleisopetuksen oppilaisiin. Lakimuutos tuli voimaan 1.8.2011. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009; Yle uutiset 2011.) Seuraavissa taulukoissa vertailtiin vuoden 1998 ja vuoden 2010 lakipykälien sisältöjä.

Taulukko 2a. Lakien vertailu.

Perusopetuslaki 1998 16§ Tukiopetus	Perusopetuslaki 2010 16§ Tukiopetus ja osa- aikainen erityisopetus ja 16§ tehostettu tuki
<ul style="list-style-type: none"> - Oikeus saada tukiope- tusta 	<ul style="list-style-type: none"> - Oikeus saada tu- kiopetusta - Oikeus saada osa- aikaista erityisopetus- ta muun opetuksen ohessa <p>Tehostettu tuki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - säännöllistä tukea/eri tukimuotoja henkilö- kohtaisen opetus- suunnitelman mukai- sesti - Laaditaan opetus- suunnitelma oppi- laan, opettajan ja huoltajan sekä mah- dollisen muun yhteis- työtahon kanssa

(L 24.6.2010/ 642/2010).

Uudistuneen lain tarkoituksena on, että oppilaan oikeutta saada tukiope-
tusta vahvistetaan. Tukiopetuksen sijasta tai sen lisäksi myös muuta oppimisen tuen saami-
sen mahdollisuutta pyritään vahvistamaan mahdollisimman varhain. Varhaisella
puuttumisella voidaan auttaa oppilasta olemaan mukana luokkaryhmässä ja ennal-

taehkäisemään muita mahdollisia ongelmia oppimisvaikeuksista johtuen. Edellytykset tukiopetuksen saamiselle pysyvät samana lakimuutoksesta huolimatta. Entiseen tapaan on oikeus saada tukiopetusta, vaikka oppilas saisi muutakin tukea. Lakiuudistuksen myötä osa-aikaisen erityisopetuksen sisältö ei muutu, vaan muutoksella halutaan vain vahvistaa kyseistä tukimuotoa varhaisen puuttumisen keinona. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Erityisen tuen ja erityisopetuksen tarpeen vähentämiseksi, on perusopetuslakiin lisätty säännös tehostetusta tuesta (16a§), jolla halutaan varhainen tuki selkeämmäksi ja vahvemmaksi. Tehokkaalla tuella edellytetään oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaista tukemista. Tehostettua tukea järjestetään oppilaalle, jos yksittäinen tukitoimenpide ei ole riittävä tai yksittäisen tuen tulisi olla pitkäkestoista. Esi- ja perusopetuksen rinnalla oppilaalle voidaan antaa tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, oppilashuollon palveluita kuten kouluterveydenhuolto ja opintojen yksilöllistä ohjausta. Opetuksen järjestäjän tulee vahvistaa oppimissuunnitelmaa, jonka tarkemmat määräykset sen sisällöstä antaa opetushallitus. Jotta oppilaan tuen tarve arvioitaisiin mahdollisimman laajasti, moniammatillinen opetustiimi käsittelee tehostetun tuen aloittamisen ja järjestämisen. Järjestettävä tuki kirjataan oppilaan henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan. Opetuksen järjestäjä päättää, mitä tukea oppilaalle järjestetään. Tuen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaan kehitystaso ja yksilölliset tarpeet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Taulukko 2b. Lakien vertailu.

Perusopetuslaki 1998 17§ Erityisopetus	Perusopetuslaki 2010 17§ Erityinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> - Oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa - Oppilas tulee ottaa tai siirtää erityisopetukseen, jos oppilaan tarpeisiin ei pystytä vastaamaan yleisopetuksessa - Erityisopetus järjestetään muun opetuksen yhteydessä, erityisluokalla tai muussa sopivassa tilassa - Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> - Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta - Opetus järjestetään joko muun opetuksen ohella tai erityisluokassa osittain tai kokonaan tai muussa soveltuvassa paikassa - Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös - Laaditaan arvio ja sen pohjalta pedagoginen selvitys (johon sisältyy hojks) erityisen tuen tarpeesta - Päätös erityisestä tuesta voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana

(L 24.6.2010/ 642/2010).

Uuden lain tultua voimaan käytetään erityisopetuksen sijaan nimeä erityinen tuki. Erityinen tuki on nykyään vahvin tukimuoto oppilaan tukemiseksi, kuten erityisopetus on ollut ennen. Pääsääntöisesti tukea saadaan muun opetuksen yhteydessä.

Muita arvioita, kuten esimerkiksi lääkärin tai psykologin lausuntoa, voidaan tarvittaessa käyttää pedagogisen selvityksen rinnalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Taulukko 2c. Lakien vertailu.

Perusopetuslaki 1998	Perusopetuslaki 2010
Ei ole säädetty lakia henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevasta suunnitelmasta	17a§ Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaalle laaditaan Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jossa näkyy erityisen tuen päätöksen mukainen opetus sekä muu tuki - Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan, opettajan, huoltajan tai muun yhteistyötahon kanssa

(L 24.6.2010/ 642/2010).

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma mainitaan vuoden 1998 perusopetuslaissa erityisopetuksen kohdalla pykälässä 17. Vuoden 2010 perusopetuslakiin on laadittu uusi kohta, pykälä 17a, joka on säädetty henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa varten. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman avulla muodostetaan kokonaisuunnitelma oppilaan yksilölliselle oppimisprosessille. Suunnitelma sisältää tiedot erityisopetuksen ja muun erityisen tuen antamisesta. Lakimuutoksen jälkeen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on osa pedagogista

asiakirjaa, eikä se ole enää valituskelpoinen hallintopäätös. Pedagoginen asiakirja ohjaa erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa. Huoltajien suostumuksen jälkeen viranhaltija voi tehdä päätöksen erityisen tuen antamisesta. Huoltajien vastustaessa päätöstä, voidaan tehdä valitus lautakuntaan, joka antaa uuden päätöksen.. Nykyään erityistuen päätöksen tekemiseksi ei tarvita psykologin tai lääkärin lausuntoa, vaan päätös tehdään oppimisen näkökulmasta pedagogisin perustein. (Kuntaliitto 2010; L 628/1998; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009; Yle uutiset 2011; Helsingin Sanomat 2009.)

Taulukko 2d. Lakien vertailu.

Perusopetuslaki 1998 30§ Oikeus saada opetusta	Perusopetuslaki 2010 30§ Oikeus saada opetusta
<ul style="list-style-type: none"> - Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada opetus-suunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaan ohjausta - Oppilaan huoltaja päättää oppiaineista ja oppimäärää koskevista valinnoista, jotka on säädetty 11§:ssä (opetuksen sisältö) - Valittu aine tai oppimäärä voidaan sen jälkeen kun huoltajaa on asiasta kuultu muuttaa toiseksi, jos opetusta ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää oppilaan omassa tai muussa kunnassa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada opetus-suunnitelman mukaista opetusta, oppilaan ohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

(L 24.6.2010/ 642/2010).

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa tai muun laillisen edustajan kanssa. Silloin kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja. Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä, kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Koulutukselle ja tutkinnalle laadittiin kehittämissuunnitelma 2007–2012, jonka päämääränä on, että perusopetuksen laatua kehitetään ja siihen liittyen vahvistetaan tuki- ja erityisopetusta, pienennetään ryhmäkokoja sekä edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia. Kansainväliseen sopimukseen kuuluu koulujärjestelmän ja opetuksen kehittäminen siten, että lasten ja nuorten oppiminen turvataan mahdollisimman hyvin. Suomessa on sitouduttu tähän sopimukseen. Tämä edellyttää, että lapsella on oikeus opiskeluun omassa lähikouluksessaan aina kun se on mahdollista. Perusopetuslain kuudennen pykälän mukaan jokaista yksilöä tulee kohdella yhdenvertaisesti ja syrjintä on kielletty. (Ikonen ym. 2009: 20.)

4 UUDEN PERUSOPETUSLAIN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Uusi laki herättää mediassa keskustelua ja mielipiteitä, varsinkin resurssien riittävyydestä Opetus- ja kulttuuriministeriön (2009) mukaan kolmiportaisen asteikon tehostettu ja erityinen tuki eivät vaatisi merkittäviä lisäkustannuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö perustelee tämän sillä, että mitään uutta ei luotaisi tilalle, vaan jo käytössä olevia tukimuotoja ja keinoja käytettäisiin suunnitelmallisemmin ja tehokkaammin.

Tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoimintaan myönnettiin vuonna 2008 7,4 miljoonaa euroa. Tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoiminnassa oli alusta alkaen mukana 233 kuntaa, mutta määrä on lisääntynyt vuosien saatossa. Kehittämistoimintaa koordinoi opetushallitus ja rahoittaa opetusministeriö. Toimintamallit, jotka ovat syntyneet kehittämistoiminnan tuloksena, ovat kaikkien kuntien vapaassa käytössä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Keskustelua esiintyy muun muassa eri lehtien mielipidepalstoilla. Aamulehden mielipidepalstalla (26.5.2011) tuotannonjohtaja Kristiina Järvelä ja apulaispormestari Leena Kostainen mainitsevat kirjoituksessaan, että uudistukset edellyttävät lisärahoitusta eikä muutoksia tulla tekemään, mikäli tarvittavia lisäresursseja ei ole. Lisäksi Järvelä ja Kostainen kirjoittavat, että on epärealistista ajatella, että kaikki keskitetty erityisopetus voitaisiin siirtää alueille. Siihen ei riitä rahat eikä tilat. Erityispedagogiikan professori Markku Janhnukainen sanoo Aamulehden haastattelussa (7.6.2011), että on tärkeä tiedostaa, ettei uuden lainsäädännön tai uudistetun opetussuunnitelman myötä pyritä säästämään. Uudistuksen kautta resurssit lisääntyvät, varsinkin kun siirrytään uuteen toimintatapaan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Luvussa esitellään tutkimukseen liittyvä päätutkimusongelma. Lisäksi esitellään alatutkimusongelmia, tutkimusmenetelmä sekä aineistonkeruumenetelmä. Lisäksi selvitetään lyhyesti, mitä kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus on käytännössä. Luvussa esitellään, mitä kysymyksiä lomakkeessa on kysytty. Aineiston analysointi osiossa käydään läpi tutkimusaineisto sekä sen pohjalta laaditut kaaviot ja tilastot.

5.1 Tutkimusongelma

Tutkimuksen avulla kartoitettiin vanhempien sekä opettajien mielipiteitä uudistuneesta laista. Lisäksi muilla asianomaisilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn. Tutkimuksen tavoitteena oli saada vastaajat kertomaan vapaasti kokemuksiaan ja mielipiteitään asiaa koskien. Tutkimuksen avulla oli selvittää, kuinka opetus- ja kulttuuriministeriön laatimaan lakimuutokseen suhtaudutaan.

Päätutkimusongelma oli:

Mitä mieltä lakiuudistuksesta ollaan?

Alatutkimusongelmia olivat:

1. Vanhempien ja opettajien mielipide-erot lakiuudistuksesta
2. Sukupuolten väliset mielipide-erot lakiuudistuksesta
3. Eri-ikäisten vastaajien väliset mielipide-erot lakiuudistuksesta
4. Onko sillä merkitystä, että lapsi on yleisopetuksen luokassa, erityisopetuksen luokassa tai integroidussa luokassa?
5. Onko lakiuudistus toimiva vai tuleeeko tehdä parannuksia ja mitä parannusehdotuksia on ja keiden kuuluisi toteuttaa ne?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on määrällinen tutkimuskeino. Tutkimustulos on tutkijasta riippumaton eli tutkijalla ei ole vaikutusta tutkimus tulokseen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa esimerkiksi mielipide on muuttuja, josta halutaan tietoa määrällisessä tutkimuksessa. Mittarilla, kuten kyselylomakkeella, mitataan määrällistä tietoa. Määrällisessä tutkimuksessa tietoa mitataan numeerisesti. Olennaiset numerotiedot selitetään sanallisesti. (Vilkkä 2007: 13–14.)

Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla selvitettiin taustatietoja ja kartoitettiin ihmisten mielipiteitä lakiuudistuksesta. Kyselyn avulla kartoitettiin mielipiteitä. Kartoittavassa mielipidetutkimuksessa ei voida etukäteen päätellä tutkimuksen lopullista tulosta. Tutkimuksessa havaintoyksiköiden välisiä eroja mitattiin asenneasteikon avulla. Asenneasteikko mittaa henkilön kokemukseen perustuvaa mielipidettä. (Vilkkä 2007: 24, 45.) Tässä tutkimuksessa kvantitatiivista menetelmää on käytetty kyselylomakkeessa esimerkiksi kysyttäessä mielipidettä sekä vastaajien taustatietoja.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on laadullinen. Kvalitatiivista menetelmää käytettiin, kun tutkittiin käsityksiin ja kokemuksiin liittyviä merkityksiä. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla voitiin tarkastella asiaa kokonaisvaltaisesti ja vastaajille mahdollistettiin omakohtaisten kokemusten kertominen. (Vilkkä 2005: 97–98.) Tutkimuksessa kvalitatiivista tutkimusta käytettiin avoimissa kysymyksissä kysyttäessä muun muassa vastaajien perusteluja mielipiteille. Avoimet kysymykset avattiin laadullisen tutkimusmenetelmän sisällönanalyysin avulla.

5.3 Aineiston keruu

Aineistoa kerättiin vain kyselyn (ks. liite 1) avulla jolloin kaikilta vastaajilta kysyttiin samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Tätä tutkimusta varten kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän yhdistäminen soveltui

parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Vastaajien asuinkuntaa ei rajattu, joten vastaajat olivat hajallaan. Lisäksi oletettiin, että vastaajia on useita. Kyselylomake oli hyvä valinta myös siksi, sillä haluttiin kartoittaa vain mielipiteitä. Huomioon otettiin myös se, että kyselyssä kato voi olla suuri ja vastausaika pitkä. Tämän vuoksi kyselyt lähetettiin hyvissä ajoin ja annettiin riittävästi vastausaikaa. Vanhemmille annettiin aikaa vastata kirjalliseen lomakkeeseen yli kaksi kuukautta. Internetissä oleva lomake oli saatavilla syksyyn 2011 saakka.

Aineiston keruu aloitettiin keväällä 2011. Vaasalaisen peruskoulun rehtorin kanssa sovittiin, että haastellaan kyseisen koulun opettajia syksyllä 2011 avoimen haastattelun merkeissä. Tarkoituksena oli esittää mahdollisia tarkentavia kysymyksiä opettajille lomakkeen lisäksi. Opettajat eivät voineet työkiireiden vuoksi osallistua haastatteluun. Sovittiin, että vastaukset kysymyksiin kirjataan Internetissä olevaan lomakkeeseen.

60 kyselylomaketta jaettiin keväällä 2011 opettajien avulla heidän oppilaiden vanhemmille. Vaihtoehtona oli, että kirjallinen lomake palautetaan opettajalle tai täytetään Internetissä oleva lomake. Viisi paperilomaketta palautettiin, joista kahdessa vastattiin sekä monivalintakysymyksiin että avoimiin kysymyksiin. Kolmessa lomakkeessa vastattiin vain monivalintakysymyksiin. Internetissä olevan lomakkeen välityksellä saatiin neljä vastausta vanhemmilta. Tällöin vastausprosentti oli 15.

Syksyllä 2011 osallistuttiin vaasalaisen peruskoulun 6-9 luokkien oppilaiden vanhempainiltaan. Vanhemmille ja opettajille kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja kyselylomakkeesta. Kaikille halukkaille vastaajille jaettiin (sekä vanhemmille että opettajille) paperilomake tai linkki Internetissä olevaan lomakkeeseen. Lomakkeita jaettiin yhteensä 25 kappaletta. Paperilomakkeita palautettiin kaksi kappaletta. Myös Internetin kautta vastattiin, mutta vastaajien määrää ei voida määrittellä, sillä ei tiedetä olivatko vastaajat saaneet linkin vanhempainillassa vai jotakin muuta kautta.

Lomakkeita ja Internet-lomakkeen linkkejä jaettiin yhteen kouluun yhteensä 85 kappaletta, joista kirjalliseen kyselylomakkeeseen vastasi seitsemän. Internetissä olevaan kyselylomakkeeseen vastasi 16 vastaajaa. Tähän lukuun sisältyy ne vanhemmat, opettajat ja muut vastaajat, jotka vastasivat kyselyyn Internetissä. Kokonaislukua vastaajien määrästä ei voida määrittää, sillä ei tiedetä, kuinka moni saavutti kyseisen tutkimuskyselyn, koska lomaketta levitettiin myös Internetissä rajaamattomalle henkilömäärälle.

Yhteyttä otettiin myös Nokian erityiskouluun keväällä 2011, mutta yhteyttä kouluun ei saatu. Myöhemmin Internetistä löydettiin opinnäytetyö inkluusiota koskeinen, joka oli tehty juuri tälle samalle koululle. Työssä kartoitettiin koulun oppilaiden vanhempien mielipiteitä lakiuudistuksesta. Kouluun ei otettu enää yhteyttä, mikä tarkoitti, että vain Vaasan alueen vastaukset otettiin huomioon. Yhteyttä otettiin myös tamperelaiseen erityiskouluun, mutta vastausta ei saatu.

Koska kato oli vastauksien saannissa suuri, päädyttiin myöhemmin olla rajaamatta aluetta lainkaan. E-lomakkeeseen laitettiin vastaajavaihtoehtoiksi opettajan ja vanhemman lisäksi opettajaopiskelija, erityisopettajaopiskelija, erityisopettaja sekä muun määrittelemätön vaihtoehto. Tällä mahdollistettiin kyselylomakkeen levittämisen muuallekin. Tutkimuksesta tiedotettiin kevään ja kesän 2011 aikana tutuille, jotka ovat opettajia tai joilla on erityislapsia. Heidän kauttansa saatiin 4 vastausta. Tutkimuslomakkeen linkkiä levitettiin kesän 2011 aikana Meidän Perhe-lehden Erityislapsset-keskustelupalstalla sekä Facebook-sivustolla Erityislasten vanhemmat ja omaiset -yhteisön sivulla, jossa oli 651 jäsentä. Kumpikaan näistä ei tuottanut yhtään vastausta. Internetissä olevan kyselylomakkeen linkki jaettiin myös Vaasan Seudun Yhdistyksille sähköpostin kautta, mutta tämä ei tuottanut yhtään vastausta.

5.4 Kyselylomake

Kyselylomakkeen monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä mietittiin ja muokattiin moneen otteeseen ennen lopullista versiota. Ennen lomakkeen tekoa perehdyttiin tutkimusta koskeviin käsitteisiin, vanhaan sekä uuteen perusopetusla-

kiin sekä ihmisten mielipiteisiin. Mielipidekirjoituksia löydettiin lehdistä sekä Internetin keskustelupalstoilta. Lisäksi tutkittiin onko aiheesta tehty aiempia tutkimuksia. Yhtään aiempaa tutkimusta ei siinä vaiheessa löytynyt. Kysymykset muotoiltiin valituille kohderyhmille sopiviksi. Monivalintakysymykset valittiin, jotta pystyttiin kartoittamaan mielipiteitä ja nähtiin ovatko vastaajat puolesta vai vastaan. Kyselyyn haluttiin myös avoimia kysymyksiä, jotta saatiin perusteltuja vastauksia ja tieto siitä, mikä vastaajien mielestä on hyvää ja mitä pitäisi kehittää ja miten.

Lomakkeen alkuun kirjoitettiin saatekirje, jotta vastaaja tietää, ketkä tutkimusta tekevät, mitä tutkitaan ja mikä on tutkimuksen tarkoitus. (ks. Liite 1) Saatekirjeessä kerrottiin lyhyesti perusopetuksen lakiuudistuksesta ja mitä se käytännössä tarkoittaa. Lakiuudistusta avattiin lyhyesti, jotta myös he, jotka eivät ole asiaan perehtyneet, vastaisivat.

Lomake muodostui kuudesta suljetusta kysymyksestä ja neljästä avoimesta kysymyksestä. Suljetuissa kysymyksissä oli useampi kuin yksi valmiiksi määritelty vastausvaihtoehto. Avoimissa kysymyksissä ei ollut rajattuja vastausvaihtoehtoja vaan kysymyksiin vastattiin omin sanoin. Ensimmäisenä kysyttiin vastaajan sukupuolta ja ikää. Tutkimuksen kannalta näillä kysymyksillä ei ole merkittävää arvoa, mutta niistä voidaan nähdä, onko eri sukupuolta olevien tai eri-ikäisten ihmisten vastauksissa eroavaisuuksia. Vastaajan asuinkuntaa kysyttiin, sillä oletettiin että vastaajalla, joka asuu pienellä paikkakunnalla, saattaa olla erilaisia kokemuksia kuin vastaajalla, joka asuu suuressa kaupungissa, jossa erityiskoulut ovat lähellä. Pienissä kunnissa ei välttämättä tarjota erityisopetusta, vaan oppilaat ovat yleisopetuksessa tai erityinen tuki järjestetään koulussa, joka on kaukana kotoa.

Oletettiin, että taloudessa olevien tai jo poissa olevien lasten määrällä ja sillä, millä opintoasteella he ovat, on vaikutusta vastauksiin. Jos lapsi on aloittamassa peruskoulun, voi tällä olla merkitystä vastaajan mielipiteisiin. Tällöin vain uusi lakiuudistus koskisi häntä. Lisäksi sillä, että perheessä on lapsia, jotka ovat suoritta-

massa tai ovat jo suorittaneet peruskoulun vanhan perusopetuslain mukaisten sää-
dösten mukaan, voi olla vaikutusta huoltajien mielipiteisiin.

Neljännessä kohdassa kysyttiin, kuinka monta kouluikäistä lasta vastaajalla on. Erityislasten lukumäärää ja ikää kysyttiin erikseen. Myös muiden kouluikäisten lasten lukumäärä haluttiin selvittää. Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, onko perheessä erityistä tukea tarvitseva lapsia, ja minkä ikäisiä lapset ovat. Kyselyä tehdessä pohdittiin, että erityislasten huoltajilla voi olla erilaiset mielipiteet ja näkemykset asiasta kuin huoltajilla, joilla ei ole erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Oletettiin, että jos vastaajalla on useampi kuin yksi lapsi ja joista yksi tai useampi on erityistä tukea tarvitseva, voi sillä olla vaikutusta vanhemman mielipiteeseen. Kyseisessä tilanteessa vanhemmalla on kokemusta sekä erityis- että yleisopetuksesta ja lakiuudistus vaikuttaa mahdollisesti hänen kaikkiin lapsiin.

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin, kuinka lasten opetus järjestetään. Vastausvaihtoehtoina oli tavallinen koululuokka, erityisopetusta antava lähikoulun pienluokka, erityiskoulu tai integroitu luokka. Kysymysvaihtoehdoilla pyrittiin huomioimaan kaikki mahdollisuudet, joissa erityisoppilas voi saada opetusta. Sillä, että onko erityistä tukea tarvitseva oppilas yleisopetuksen piirissä vai koulussa, jossa on vain erityistä tukea tarvitsevia oppilaita, voi olla vaikutusta mielipiteeseen. Tutkimuksessa otettiin huomioon myös se, että perheessä voi olla useampi kuin yksi lapsi, joten vastaaja sai merkitä kuinka moni lapsista saa opetusta kyseisessä luokassa.

Tutkimuksen kannalta merkittävin kysymys oli kuudes kysymys eli viimeinen monivalintakysymys, jonka avulla kartoitettiin mielipidettä lakiuudistuksen tarpeellisuudesta. Mielipidettä pyydettiin kuvaamaan Likert-asteikolla 1 (täysin eri mieltä) – 5 (täysin samaa mieltä). Ensimmäinen avoin kysymys, jossa vastaajaa pyydettiin perustelemaan mielipiteensä, liittyi viimeiseen monivalintakysymyseen. Perustelua mielipiteelle pyydettiin, jotta saadaan tietää, mistä syistä vastaaja on valinnut kyseisen vaihtoehdon kuvaamaan mielipidettään. Tällöin vastaajat pystyivät myös kertomaan mietteitensä lain toimivuudesta käytännössä. Lomak-

keessa ei haluttu kysyä ainoastaan, mitä mieltä vastaaja on lakimuutoksesta, vaan kysymystä haluttiin tarkentaa kysymällä onko lakiuudistus tarpeellinen/hyvä.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, mitä hyvää ja kolmannessa avoimessa kysymyksessä, mitä huonoa vastaaja näkee uudistuneessa laissa. Mahdollisia lakiuudistuksen esteitä ja haasteita ei kysytty suoraan, sillä oletettiin, että vastaaja käsittelee näitä asioita huonoissa puolissa. Kun mediassa tuotiin julki lain huonoja puolia, ovat esteet ja haasteet tulleet esille useasti. Tutkimuksessa kysyttiin uudistuneen lain hyviä ja huonoja puolia, vaikka työssä käsiteltiin uudistunutta perusopetuslakia lähinnä vain erityisopetuksen osalta. Haluttiin, että vastaaja kertoo vain inklusion ja lähikouluperiaatteen hyvistä ja huonoista puolista jolloin keskittään vain tutkimuksen kannalta olennaiseen uudistukseen. Tämän vuoksi lomakkeen alussa selvitettiin, kuinka erityisopetus muuttuu lakiuudistuksen myötä. Jos lomakkeessa olisi kysytty suoraan inklusion hyviä ja huonoja puolia, olisi inklusio pitänyt selittää kokonaisuudessaan kyselyn alussa. Lomakkeen alkuun selvennettiin lyhyesti lakitekstiä omin sanoin sekä kerrottiin porrastetun tuen malli, mikä todettiin selkeämmäksi vaihtoehdoksi kuin vieraan käsitteen selittäminen.

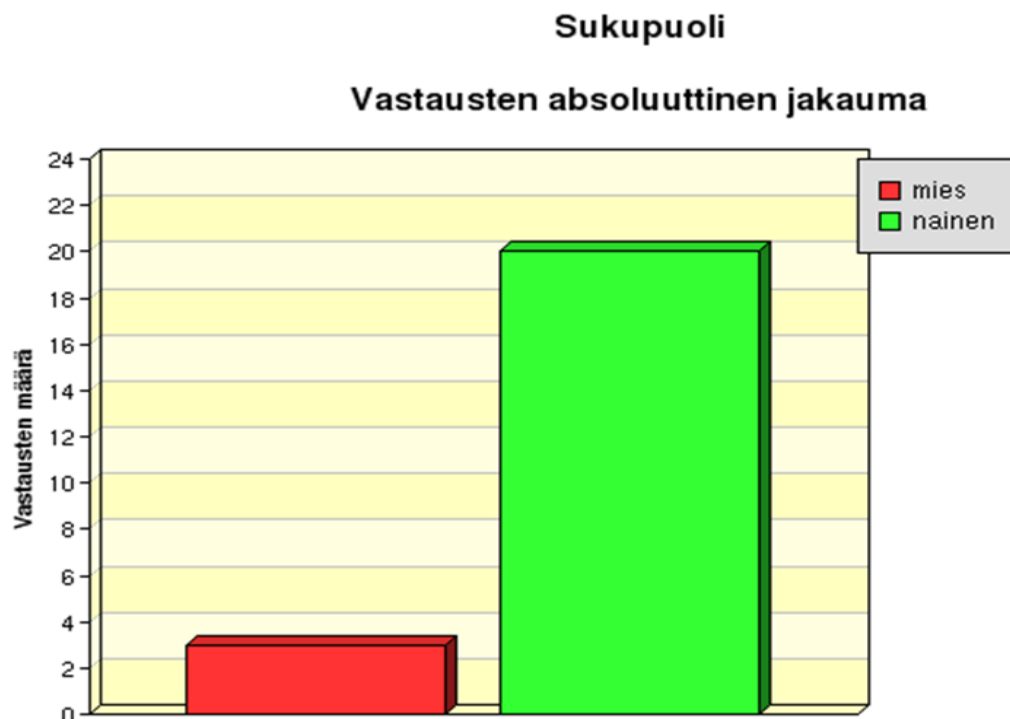
Viimeisessä avoimessa kysymyksessä kysyttiin, mitä on kehitettävä, jotta uusi laki olisi toimiva. Jokaista vastaajaa pyydettiin vastaamaan mahdollisimman laajasti tähän kysymykseen ja ottamaan huomioon eri tahot. Eri tahot määriteltiin vastaajille valmiiksi (päättäjät, opettajat, vanhemmat, lapset/nuoret). Vastaajille selvitettiin, mitä eri osapuolilla tarkoitettiin, jolloin vastauksiin saatiin enemmän yhtenäisyyttä.

5.5 Aineiston analysointi

Seuraavat kuviot havainnollistavat kyselylomakkeessa kysytyjä taustatietoja. Suljetut kysymykset käsitellään aluksi, sillä ne ovat olennaista taustatietoa ennen avointen kysymysten purkua. Kuvioista nähtiin vastaajien sukupuolen ja asuinkunnan absoluuttinen jakauma. Lisäksi nähdään suhteellinen jakauma sekä mieliteestä että siitä, onko vastaajalla erityistä tukea tarvitseva lapsi vai ei. Avointen kysymysten vastauksissa ilmaisuja on enemmän, kuin vastaajia. Ilmaisuja oli

enemmän, koska avoimiin kysymyksiin sai vastata rajattomasti. Kysymyksiin vastattiin laajasti ja käsitelleet asioiden eri puolia. Kysymykset esitettiin sillä tavoin, että vastaajien oli mahdollista esittää eri näkökantoja perusteellisesti kaikkiin avoimiin kysymyksiin.

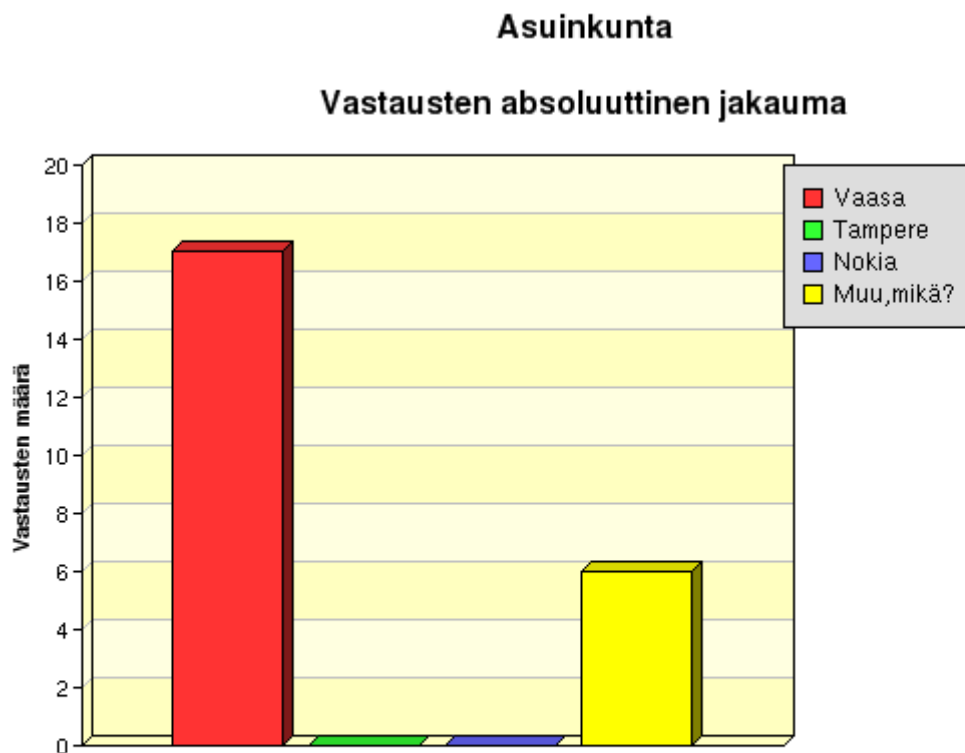
Absoluuttisella jakaumalla tarkoitetaan eri luokkiin kuuluvien tapausten frekvenssiä eli absoluuttista lukumäärää. Jakaumassa kerrotaan jokaiseen luokkaan kuuluvien havaintojen lukumäärä. Suhteellisessa jakaumassa kerrotaan jokaiseen luokkaan kuuluvien havaintojen prosentuaalinen määrä. (Tilastokeskus 2006; Tilastokeskus 2001.)

Kuvio 2. Vastaajien sukupuoli.

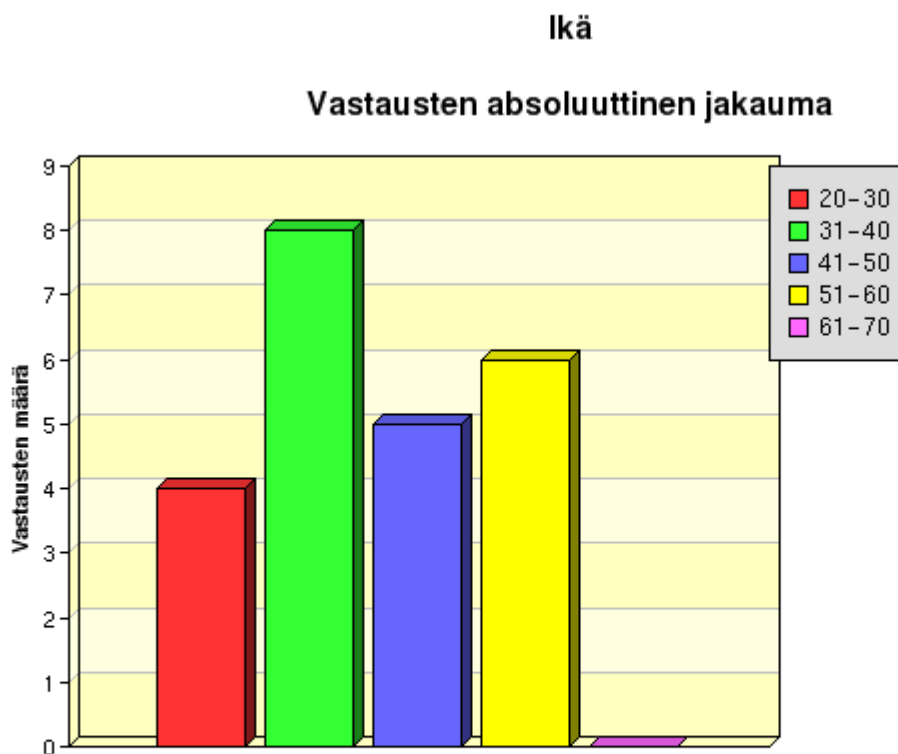
Kuviosta nähtiin, että vastaajista 20 (86,96 %) oli naisia ja kolme (13,04 %) miehiä. Miehistä kaksi oli vanhempia, joista toinen oli sitä mieltä, ettei uudistuksessa ole mitään huonoa. Toinen ei vastannut avoimiin kysymyksiin. Kolmas miesvas-

taajista oli erityisopettaja. 12 kappaletta naisvastaajista oli vanhempia ja loput yhdeksän kappaletta lasten parissa työskenteleviä. Yksi naisvastaaja vastasi olevansa sekä vanhempi että opettaja.

Kuvio 3. Vastaajien asuinkunta.

Vastaajista 17 (73,91 %) oli Vaasasta. Kuviosta huomattiin, että muista kunnista vastaajia oli kuusi (26,09 %). Tämä vaihtoehto laitettiin siksi, että lomaketta voitiin levittää Internetissä riippumatta kaupungista tai kunnasta. Vastausvaihtoehtona oli Nokia, koska alkuperäisen suunnitelman mukaan kyselylomaketta piti levittää myös kyseisen kaupungin erityiskouluun. Lomaketta ei laitettu jakoon Nokian koululle, jonka vuoksi vastauksia ei ole Nokialta. Tampere oli myös vastausvaihtoehtona, sillä tarkoituksena oli jakaa lomaketta tutuille ja erityiskouluun. Yksikään vastaajista ei sijoittunut Tampereen alueelle, vaan he olivat muilta paikkakunnilta. Tamperelaiseen erityiskouluun ei viety lomaketta lainkaan.

Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma.

Kahdeksan (34,78 %) vastaajista oli 31–40-vuotiaita. Seitsemän vastaajaa kahdeksasta oli vanhempia, joista yksi sekä vanhempi että opettaja. Tässä ikäluokassa oli yksi erityisopettaja. Seuraavaksi suurin ikäryhmä oli 51–60-vuotiaat, joihin kuului kuusi (26,09 %) vastaajista. Puolet heistä oli vanhempia, kaksi erityisopettajia ja yksi opettaja. Tämän ikäryhmän vastaajilla oli myös erityislapsia, mutta kaikki lapset olivat yli kymmenen vuotiaita. Vastaajat eivät jakautuneet vain alasteikäisten huoltajiin, sillä kyselyyn oli mahdollista vastata myös heidän, joiden lapset ovat jo suorittaneet peruskoulun.

Kaikista vastaajista viisi (21,74 %) oli 41–50-vuotiaita. Kolme vastaajista oli lasten vanhempia joista yksi oli myös sosionomiopiskelija. Kaksi vastaajista työskentelee lasten parissa, toinen erityisopettajana ja toinen lastenohjaajana.

Vastaajista 20–30-vuotiaita oli neljä (17,39 %). Kaksi heistä oli opettajaopiskelijoita. Yksi vastaajista oli erityisopettaja ja yksi oli vanhempi. Tähän ikäryhmään kuuluvilla, kyselyyn vastanneilla vain kahdella oli lapsi. Toisen vastaajan lapsi oli alle kouluikäinen ja toisen jo peruskoulussa oleva.

Viimeisin ikäluokka oli 60–70-vuotiaat, johon yksikään vastaajista ei kuulu (0,00%). Tämä ikävaihtoehto mahdollisti sen, että vanhemmat pystyivät halutesaan antamaan kyselyn lastensa isovanhemmille tai muille sukulaisille/tutuille. Kyselyssä otettiin huomioon, että myös joku opettajista voi kuulua tähän ikäryhmään.

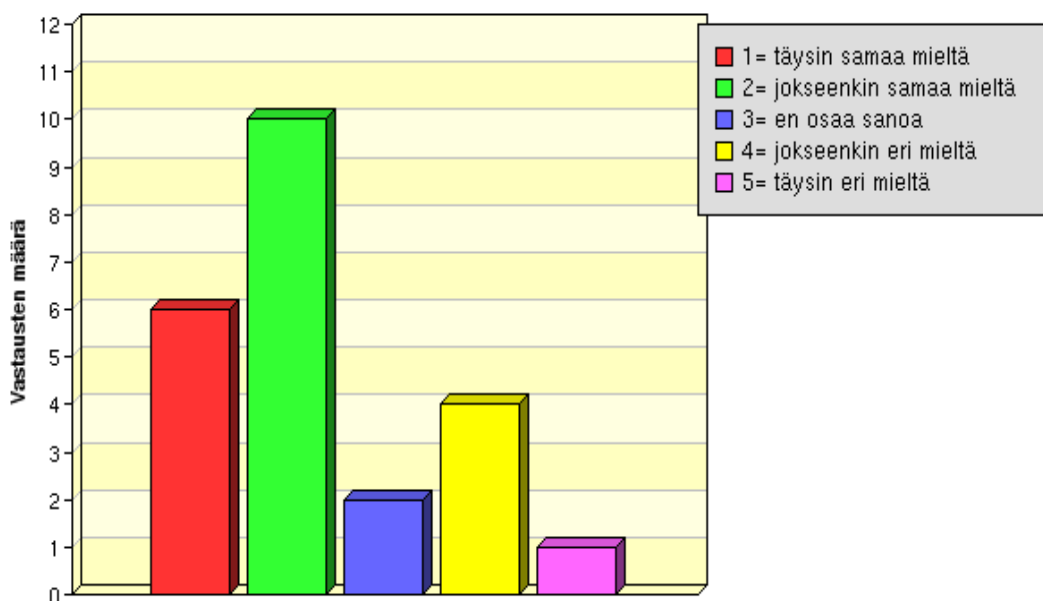

Kuvio 5. Onko taloudessa erityistä tukea tarvitseva lapsi?

Perheitä, joissa oli erityistä tukea saavia lapsia, oli lähes yhtä monta, kuin perheitä, joissa oli vain yleisopetusta saavia lapsia. Kyllä-vastauksia tähän kysymykseen tuli 12 kappaletta (52,17 %) ja Ei-vastauksia 11 kappaletta (47,83 %). Ei-vastausten suuri määrä voi selittyä osaksi sillä, että vastaajien keskuudessa oli vastaajia, joilla ei ollut lapsia. Jotkut vastaajat olivat vastanneet kyllä, vaikka heillä ei ole omia lapsia. He ovat viitanneet vastauksessaan mahdollisesti omiin sisaruksiin. Kyselyyn haluttiin vastauksia myös heiltä, joilla ei ole erityistä tukea tarvitsevia lapsia, sillä haluttiin nähdä, onko mielipiteissä tällöin eroja. Oletettiin, että erityislasten vanhempia on prosentuaalisesti enemmän, mutta tutkimuksen kannalta oli hyvä, että myös he, joiden perheessä ei ollut erityistä tukea tarvitsevia lapsia, olivat vastanneet kyselyyn. Tämä mahdollisti asioiden monipuolisen tarkailun.

Mielipide

Vastausten absoluuttinen jakauma

Kuvio 6. Mielipidekyselyn suhteellinen jakauma.

Vastaajilta kysyttäessä, kuinka samaa tai eri mieltä he ovat siitä, että lakiuudistus on tarpeellinen/hyvä, oli suurin osa vastannut ”Jokseenkin samaa mieltä”. Tähän kohtaan vastauksia tuli yhteensä kymmenen kappaletta (43,48 %). Näistä vastaajista seitsemän oli vanhempia ja kolme oli erityisopettajia. Yksi vanhemmista oli myös sosionomiopiskelija. Vastauksista nähdään, että vastaajat ovat käyneet läpi mielipideperusteluissaan sekä hyviä että huonoja puolia, sillä he eivät ole täysin samaa mieltä eivätkä myöskään täysin eri mieltä.

Yksi yleisimmistä perusteluista mielipiteelle on ollut, että erilaisuus hyväksytään, kun erityistä tukea tarvitsevat lapset sekä yleisopetuksessa olevat lapset tulevat käymään samaa lähikoulua. Vastaajat ilmaisivat pitävänsä siitä, että erityistä tukea tarvitsevat lapset tulevat saamaan normaaleja sosiaalisia kontakteja. Normaalit kaverikontaktit mainittiin useamman kerran. Tällä viitattiin siihen, että erityistä tukea tarvitsevat lapset voivat oppia yleisopetuksen oppilailta yhtenäisiä opiskelutapoja sekä sosiaalisen kanssakäymisen mallia. Vastauksissa ilmeni myös luottamus moniammatillisen tiimin arviointikykyyn ja toimivuuteen. Muutama vastaajista vertasi lakiuudistusta entisiin toimintatapoihin. Vastauksista huomattiin, että vastaajat olivat tyytyväisiä uudistukseen, sillä heidän mielestään muutokset erityisopetuksessa ovat tarpeellisia. Muutoksilla viitattiin lähinnä oppilaan oikeuksien paranemiseen sekä oppilaan oikeuteen käydä lähikoulua. Yksi vastaajista joka vertasi uudistusta vanhaan mainitsi, että erityiskoulua käyvän oppilaan koulupäivä saattoi aika ajoin kestää liian myöhään pitkän välimatkan vuoksi. Myös tämän vuoksi lähikouluperiaatetta pidettiin hyvänä.

Vaikka perusteluissa oli paljon hyviä puolia, nousi esiin huoli resurssien riittämättömyydestä. Lisäksi mainittiin opettajien liiallinen kuormitus. Esiin tuli myös se, miten kunnat tulevat toteuttamaan lain käytännössä, sillä monilla kunnilla on erilaiset toimintatavat ja resurssit. Yksi tämän mielipiteen edustajista ei perustellut mielipidettään eikä vastannut muihinkaan avoimiin kysymyksiin.

”Täysin samaa mieltä” kohtaan oli vastannut kuusi (23,09 %), joista kolme oli vanhempia ja muut olivat opettajaopiskelija, opettaja sekä lastenohjaaja. Osaksi

tässä kohdassa tuli esiin samoja vastauksia kuin edellisessä kohdassa. Useaan otteeseen mainittiin esimerkiksi oikeus lähikouluun, normaalit sosiaaliset kontaktit lasten välillä ja erilaisuuden hyväksyminen. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että lapsen on helpompi sopeutua yhteiskuntaan, kun lapset saavat käydä samaa koulua alusta saakka. Eräässä vastauksessa korostui hyvänä puolena se, ettei lapsia eritellä.

Vaikka he, jotka olivat täysin sitä mieltä, että laki on tarpeellinen ja hyvä, ottivat he esiin myös mahdollisia haasteita. Ilmaisuihin huomioitiin, että erityistä tukea tarvitsevan lapsen itsetunto voi mahdollisesti heikentyä yleisopetuksen luokassa. Vanhaa mallia pidettiin siinä mielessä hyvänä, että erityistukea tarvitseva lapsi saa erityisluokassa oman tason mukaista opetusta. Yksi vastaajista oli huolissaan myös siitä, että erityisoppilas voi mahdollisesti häiritä yleisopetukseen luokkaa, jolloin muiden oppilaiden oppiminen häiriintyisi. Esiin nostettiin myös huoli siitä, onko opettajalla aikaa huomioida myös yleisopetuksen lapset. Eräs vastaaja oli jättänyt mielipiteensä perustelematta.

”Jokseenkin eri mieltä” kohtaan oli vastannut neljä (17,39 %). Kolme heistä oli lasten vanhempia sekä yksi opettaja ja erityisopettaja. Yksi vanhemmista oli myös opettaja. Vastauksista nähtiin, että vaikka vastaajat olivat jokseenkin eri mieltä lakiuudistuksen tarpeellisuudesta, vastauksissa käsiteltiin vain huonoja puolia eikä yhdessäkään mielipideperustelussa mainittu mitään positiivisia puolia.

Yleisimmin tähän kohtaan mainittiin, että erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetukseen ei riitä opettajan aika tai asiantuntemus. Lisäksi esiin nousi vastaajien huoli lasten mahdollisesta syrjäytymisvaarasta ja erityistä tukea tarvitsevien lasten itsetunnon heikentymisestä yleisopetuksen luokassa. Vastaajat kokivat, että koko luokka kärsii muutoksesta ja koituu suuria ongelmia, kun erityistä tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan yleisopetuksen luokkaan. Koettiin esimerkiksi, että opettajalla ei ole aikaa yleisopetuksen oppilaalle tarpeeksi, kun erityistä tukea tarvitseva oppilas vie kaiken huomion. Lisäksi eräs vastaajista kritisoi lakiuudistuksen kuormittavan liikaa kuntia, vanhempia ja lapsia.

”En osaa sanoa” kohtaan tuli kaksi vastausta (8,70 %). Toinen heistä oli vanhempi ja toinen opettajaopiskelija. Tähän kohtaan negatiivissävyyisiä ilmaisuja tuli huomattavasti enemmän kuin positiivisia. Yleisimpinä moitteina olivat lain epäkäytännöllisyys ja resurssien riittämättömyys. Ilmaisuihin heräsi myös epäily siitä, huomioidaanko lapsen etua tarpeeksi vai onko lakiuudistus toteutettu vain säästösyistä. Uudistusta pidettiin hyvänä ideana ja varhaista puuttumista tärkeänä.

Kohtaan ”Täysin eri mieltä” oli vastannut yksi vastaaja (4,35 %). Hän oli vanhempi. Vastaaja oli sitä mieltä, että nykyinen malli on toimiva eikä sitä tarvitse muuttaa. Lisäksi vastaajaa huolestaa se, mistä rahoitus lakiuudistuksen toteuttamiselle saadaan.

Kahdestakymmenestäkolmesta vastaajasta kolme ei vastannut lainkaan kysyttäessä lakiuudistuksen hyviä ja huonoja puolia sekä kehittämideoita. Kaikki ilmaiset on jaettu teemoihin yleisimpien vastauksien perusteella. Teemat avattiin sisällönanalyysin avulla ja ilmaisuista tehtiin yhteenveto.

Taulukko 3. Uudistuneen lain hyvät puolet.

Teema	Ilmaisut
Erilaisuuden hyväksyminen	10
Erytistarpeiden huomiointi	6
Oppilaan oikeuksien paraneminen	6
Varhainen puuttuminen	5
Oikeus lähikouluun	4
Ei mitään	1
Ilmaisut yhteensä	32

Suurin osa vastaajista mainitsi suoraan erilaisuuden hyväksymisen hyväksi asiaksi. Tähän teemaan sisällytettiin seuraavat ilmaisut; leimaantumisen vähentyminen, hyväksyminen kouluuyhteisössä, normaali lapsuus sekä normaalit kaverikontaktit. Tärkeänä pidettiin, että lapset oppivat olemaan tekemisissä keskenään ja arvostamaan toisiaan.

Monissa ilmaisuissa viitattiin myös erityistarpeiden huomiointiin. Neljä vastaajista piti tärkeänä oppilaiden saamaa yksilöllistä tukea, joka oli yleisin ilmaisu tässä teemassa. Lisäksi yhden vastaajan mielestä lakiuudistus mahdollistaa sen, että myös pienet kunnat huomioivat erityisoppilaat paremmin. Eräs vastaajista mainitsi moniammatillisuuden tärkeyden lakiuudistuksen toimivuuden kannalta. Kyseisen vastaajan mielestä yhteistyö eri tahojen kesken on tärkeää.

Vastaajien keskuudessa oppilaan oikeuksien paraneminen nousi tärkeäksi aiheeksi. Vastaajien mukaan laki parantaa oppilaan oikeuksia esimerkiksi siten, että oppilaalla on mahdollisuus opiskella yleisopetuksen luokassa vaikka oppilaalla olisi tarve lievään erityiseen tukeen. Eräs vastaajista koki myönteiseksi sen, että lakiuudistus voi uudistaa myös yhteiskuntamallia.

Varhaiseen puuttumiseen sisällytettiin ilmaisut varhaisesta puuttumisesta, ennaltaehkäisevyydestä sekä tehostetusta tuesta. Hyvänä asiana pidettiin, että oppilas saa tehostettua tukea ilman, että tarvitsee tehdä päätös erityisestä tuesta. Hyvissä puolissa yleisin ilmaisu vastaajien keskuudessa oli, että lakiuudistuksen myötä varhaisen puuttumisen malli paranee käytännössä.

Vastaajien mielestä oppilaan oikeus käydä omaa lähikoulua paranee lakiuudistuksen myötä. Vastaajien mielestä lakiuudistus on lähikouluperiaatteen osalta hyvä. Mahdollisuutta käydä lähikoulua pidettiin hyvänä myös siksi, että sisarukset voivat käydä samaa koulua. Ilmaisuissa mainittiin myös, että lähikoulussa käyminen lyhentää lapsen koulumatkaa, sillä erityiskoulut saattavat olla kaukana kotoa. Yhden vastaajan mielestä lakiuudistuksessa ei ole mitään hyviä puolia.

Taulukko 4. Uudistuneen lain huonot puolet.

Teema	Ilmaisut
Pulmat henkilökunnan parissa	15
Resurssien riittämättömyys	14
Inklusion toteutuminen käytännössä	9
Tuen toteutus	8
Ei mitään	1
Ilmaisut yhteensä	47

Eniten vastaajia askarruttanut aihe oli pulmat henkilökunnan parissa. Vastaajia huoletti erityisesti se, että yleisopetuksen opetushenkilökunnalla saattaa olla puutteita erityisosaamisessa. Tällä tarkoitettiin, että yleisopetuksen opettajan pedagoginen osaaminen ei ole riittävää erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opettamiseen tai ohjaamiseen. Yleinen mielipide varsinkin opettajien keskuudessa oli, että lakiuudistus kuormittaa koulun opettajia liikaa. Kuormittavuudella tarkoitettiin, että paperityöt tulevat lisääntymään ja opettajien työssä jaksaminen on kyseenalaista. Koettiin, että opettajien työssä jaksamiseen voi vaikuttaa se, että opettaja itse kokee riittämättömyyden tunnetta eikä saa tarpeeksi tukea työhönsä.

Resurssien riittämättömyys nousi huonoissa puolissa toiseksi suurimpana teemana esiin. Yleisesti koettiin, että resursseja ei ole riittävästi jotta lakiuudistus voisi toimia käytännössä. Vastauksissa ilmaistiin useasti huoli siitä, että kouluissa ei ole tarpeeksi henkilökuntaa palkattuna ja inklusio toteutetaan vain säästösyistä. Lisäksi vastaajia mietitytti, ovatko kuntien ja kaupunkien taloudelliset resurssit riittävät lakiuudistuksen toteuttamiseen.

Inklusion toteutuminen käytännössä koettiin haasteelliseksi. Perusteluna käytettiin muun muassa sitä, että järjestelmää ei ole kokeiltu aikaisemmin Suomessa, joten sen toimivuudesta ei ole varmuutta. Kaupunkien ja kuntien välillä koettiin olevan liian laajoja eroja toimintamalleissa, mikä tarkoittaa sitä, että lakia sovellettaisiin eri tavoin eri paikoissa. Ilmaisuisa moitittiin informaation puutetta nykyisen erityisopetuksen tarkoituksesta ja toimivuudesta. Eräs vastaaja koki, että nykyinen malli on toimiva ja lakiuudistuksella haetaan pelkkää muutosta. Lisäksi koettiin, että asenteet ja ilmapiiri eivät ole suotuisia inklusiiviselle koululle.

Tuen toteutus teeman alle useat vastaajat olivat kommentoineet, että liian isot ryhmäkoot yleisopetuksenluokissa eivät tue kenenkään oppilaan tarpeita. Tästä lapsille seuraa keskittymisvaikeuksia, erityistä tukea tarvitsevat oppilaat eivät saa tarvitsemaansa rauhaa eikä yleisopetuksen oppilaat saa tarpeeksi huomiota opetushenkilökunnalta. Eräs vastaaja kommentoi asiaa näin:

”Lahjakkaat turhautuu, keskitaso ja hiukan huonommat tipahtaa ilman tukea”.

Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että lakiuudistuksessa ei ole mitään huonoa.

Taulukko 5. Mitä päättäjien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?

Teema	Ilmaisut
Asioiden laaja tarkkailu	14
Resurssien lisääminen	13
Eettiset toimintatavat	8
Ilmaisut yhteensä	35

Eniten ilmaisia tuli Asioiden laaja tarkkailu teeman alle. Vastaajat olivat sitä mieltä, että yhteistyön tulee olla kokonaisvaltaista. Päättäjien tulee tehdä enem-

män yhteistyötä vanhempien ja kouluhenkilökunnan kanssa. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että päättäjien tulee valmistautua inklusioon kunnolla. Vastaajien mukaan päättäjien täytyy lisätä omaa tietouttaan siitä, miten uusi laki tulee toimimaan käytännössä. Yleisesti koettiin, että lakiuudistuksen onnistumisen kannalta päättäjien pitää ymmärtää varhaisen panostamisen kannattavuus yleisesti.

Resurssien lisäämisen tarpeellisuus mainittiin useaan otteeseen. Yleisen mielipiteen mukaan resursseja tulee lisätä, jotta voidaan esimerkiksi muuttaa tilat esteettömiksi. Lisäksi vastaajien mukaan resursseja tulee myöntää lisää opetusmateriaalien hankintaan sekä opettajien ja ohjaajien lisäpalkkaamiseen. Vaikka lakiuudistus mahdollistaa oppilaan lähikoulussa opiskelun, tulee erään vastaajan mielestä säilyttää mahdollisuus erityisluokkasijoituksiin, jos sen nähdään olevan lapselle paras ratkaisu. Erään vastaajan mukaan, yhteiskunnassa pitää tapahtua muutoksia, esimerkiksi opettajakoulutuksessa. Tällä tarkoitettiin sitä, että yleisopetuksen opettajia tulisi koulutuksen aikana perehdyttää enemmän erityistä tukea tarvitsevien lasten opettamiseen ja ohjaamiseen.

Lisäksi ilmaistiin, että päättäjien tulee vaalia eettisiä toimintatapoja työssään. Tällä tarkoitettiin muun muassa lapsilähtöistä työskentelytapaa, ongelmiin puuttumista sekä ihmisten kuulemista. Päättäjien tulee kuulla vanhempia, opettajia, lapsia sekä muita asianosaisia ennen lain toteutusta. Enemmän kaivattiin lisäinformaatiota inklusioon toteuttamisesta käytännössä.

Taulukko 6. Mitä opettajien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?

Teema	Ilmaisut
Ammatillisuus	17
Oppilaiden huomiointi	9
Ilmaisut yhteensä	26

Ilmaisuja kerääntyi yhteensä kahden eri teeman alle. Hyvään ammatillisuuteen liitettiin suurimpana tekijänä kokonaisvaltainen yhteistyö. Ammatillisuuteen sisällytettiin sekä sisäisiä että ulkoisia tekijöitä. Sisäisiä tekijöitä olivat asiat, joihin opettajat voivat itse omilla teoillaan ja asenteillaan vaikuttaa. Näitä vastaajien mainitsemia asioita oli esimerkiksi inklusiolle suotuisa asenne, aktiivisuus, ennakkoluulottoman ilmapiirin luominen, motivaatio sekä motivointi ja oman ammatillisuuden kehittäminen erityisopetuksen saralta. Eräs vastaajista oli sitä mieltä, että ammatillisuus on parhaimmillaan silloin, kun kaikki opettajat ovat erityisopettajia.

Ulkoisia tekijöitä olivat taas ne asiat, joiden onnistumiseen tarvitaan muidenkin henkilöiden osallistumista. Suurin osa vastaajista ilmaisi kokonaisvaltaisen yhteistyön olevan merkittävää. Tällä tarkoitettiin opettajien, vanhempien, päättäjien ja muiden yhteistyötahojen välistä toimivaa yhteistyötä. Vastaajien mielestä opettajien tulisi järjestää keskustelutilaisuuksia lakiuudistuksesta halukkaille kuulijoille. Vastaajien mukaan, opettajien velvollisuus olisi ilmaista rehellinen mielipiteensä lakiuudistuksesta ja sen hyvistä sekä huonoista puolista. Erään vastaajan mielestä opettajien tulisi ryhtyä vastarintaan inklusiota vastaan.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että opettajien tulee keskittyä enemmän oppilaiden huomiointiin. Opettajan tehtävä on huomioida ja arvioida tarpeeksi varhain oppilaan mahdollinen tuen tarve sekä määrä. Opettajan täytyy tukea oppilasta kokonaisvaltaisesti. Eniten vastauksissa ilmaistiin lapsilähtöisyys. Opettajan työn tulee olla lapsen edun mukaista.

Taulukko 7. Mitä vanhempien tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?

Teema	Ilmaisut
Yhteisöllisyys	9
Asioihin paneutuminen	8
Lapsilähtöinen ajattelu ja tekeminen	8
Ilmaisut yhteensä	25

Yhteisöllisyys teeman alle laskettiin kaikki yhteisöllinen tekeminen kuten kokonaisvaltainen yhteistyö eri toimijoiden välillä ja vanhempainyhdistysten toiminta. Vanhemmilta vaadittiin myös oppilaitosten henkilökunnan ja heidän päätösten tukemista.

Vastauksista ilmeni, että vanhempien tulee paneutua paremmin lakiuudistusta koskeviin asioihin. Vastaajien mukaan vanhempien tulee olla aktiivisia, avoimia ja asenteen täytyy olla kehitysmuuttava. Myös vanhempien tehtäviin laskettiin mielipiteen rehellinen ilmaisu eli asioiden hyvien sekä huonojen puolien julki tuominen. Erilaisuuden hyväksymisen kannalta, kunkin vanhemman tulee opettaa lapselleen suvaitsevaisuutta erilaisuutta kohtaan.

Lapsilähtöisyyttä kuvattiin lapsen parhaan ajattelemisella sekä oppilaan kokonaisvaltaisella tukemisella. Kahden vastaajan mielestä vanhempien tulee vaatia lapselle oikeanlaista opetusta omassa lähikoulussaan.

Taulukko 8. Mitä lasten/nuorten tulisi tehdä, jotta tämä järjestelmä olisi toimiva kaikkien kannalta?

Teema	Ilmaisut
Avoimuus	5
Suvaitsevaisuuden kehittäminen erityislapsia kohtaan	1
Lehtikirjoitukset	1
Oikeus olla lapsi	1
Ilmaisut yhteensä	8

Monessa teemassa oli vain yksi ilmaisu, sillä vastaukset olivat aiheiltaan erilaisia. Harvat vastaajat kommentoivat tähän kysymyseen lainkaan. Monet vastaajat olivat sitä mieltä, että lasten tulee olla avoimia uudistukselle ja erilaisuudelle. Lasten ja vanhempien pitäisi keskustella avoimesti tulevasta muutoksesta. Erään vastaajan mukaan lapset ja nuoret voivat esimerkiksi tuoda mielipiteensä julki kirjoittamalla itse lehtikirjoituksia tai saada lisätietoa aiheesta lukemalla niitä. Yksi vastaajista ilmaisi, että lapsella on oikeus olla lapsi.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastauksista nähtiin, että suurin osa oli suhteellisen myönteisiä lakiuudistusta kohtaan. Lakiuudistuksen tuomiin muutoksiin ja niiden toimivuuteen haluttiin luottaa. Kokonaisuudessaan uudistuksessa nähtiin paljon hyvää ja sen sisältöä pidettiin hyvänä ajatuksena sekä tärkeänä. Monissa vastauksissa korostettiin lapsilähtöisen ajattelutavan arvostamista. Tärkeänä pidettiin lapsen edun huomiointia. Moni heistä, jotka olivat suhteellisen myönteisiä uudistusta kohtaan, kokivat että uudistus tulee vastaamaan erityisopetuksen tarpeita kattavammin kuin vanha perusopetuslaki.

Vastauksista ei voida päätellä, onko sukupuolten mielipiteiden välillä eroja, sillä miesvastaajia oli vain kolme. Miesten välisissä vastauksissa ei ollut tiettyä yhtäläisyyttä. Myös naisten välisissä vastauksissa oli erilaisia mielipiteitä. Kyselyyn vastanneiden vanhempien lapset olivat suurimmaksi osaksi ala-asteikäisiä, joten vanhemmista suurin osa edusti ikäryhmää 31–40. Kysely ei tavoittanut 61–70-vuotiaiden ikäryhmää, sillä kyselyä jaettiin lähinnä peruskoulun lasten vanhemmille sekä opettajille. Harva tämän ikäisistä ihmisistä luki Internetin keskustelupalstoja, joihin myös kyselylomakkeen linkki laitettiin. Samaa ikäluokkaa edustavien mielipiteet eivät edustaneet tiettyä mielipidettä.

Vaikka mielipidekartoituksen mukaan vastaajat olivat enemmän uudistuksen puolella kuin sitä vastaan, silti ilmaisujen määrä huonoissa puolissa oli suurempi. Koettiin, että uudistusta tulee kehittää ja monia asioita on otettava huomioon, eniten päättäjien ja kuntien taholta. Epävarmuutta herätti myös järjestelmän testaamattomuus. Muutosten edessä on yleistä, että ollaan varuillaan.

Mielipidekartoituksessa jokseenkin samaa mieltä olevat, käsitelivät mielipideperusteluissaan sekä hyviä että huonoja puolia. Myös avoimissa kysymyksissä heillä oli mielipiteitä hyviin ja huonoihin puoliin. Kun taas jokseenkin eri mieltä olevat, olivat mielipideperusteluissaan maininneet lähinnä vain negatiivisia asioita. Tämän lisäksi he olivat ajatelleet, että uudistus oli vain ajatuksena hyvä, mutta eivät nähneet, että uudistus toimisi kokonaisuudessaan käytännössä.

Oletettiin, että yleisopetuksen parissa olevien oppilaiden ja erityiskoulussa olevien oppilaiden vanhemmat ovat joko kokonaan asian puolella tai kokonaan sitä vastaan. Oletettiin myös, että vanhemmat, joiden lapset ovat integroidussa luokassa, voivat olla mahdollisesti valmiimpia inklusioon, jos heidän kokemuksensa olivat positiivisia integroidusta luokasta.

Yleisesti ottaen kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat uudistuksen kannalla. Kyselyyn vastanneista vanhemmista kahdella ei ollut erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Toinen heistä oli mielipidekyselyssä jokseenkin eri mieltä ja toinen oli jokseenkin samaa mieltä. Tulos yllätti, sillä vastauksista ei voitu havaita yhtäläisyyttä. Koska kyseisiä vastaajia oli vain kaksi ja he olivat eri mieltä, ei voitu päätellä, että yleisopetuksen oppilaiden vanhemmat edustaisivat tiettyä ja yhtenevää mielihäpäidettä. Vanhemmat, joilla oli ainoastaan erityistä tukea tarvitseva lapsi, olivat suhteellisen myönteisiä lakiuudistusta kohtaan. Vain yksi erityistä tukea tarvitsevan lapsen vanhempi oli täysin eri mieltä siitä, että uudistus olisi tarpeellinen.

Olettamus mielipidejakaumasta osoittautui osaksi oikeaksi, sillä yksikään vanhemmista ei vastannut ”en osaa sanoa”. Vaikka mielipiteet jakautuivat suhteellisen tasaisesti ”jokseenkin eri mieltä” ja ”jokseenkin samaa mieltä” välillä, ei mielipideperusteluissa kuitenkaan ilmennyt, että vastaajat olisivat jyrkkiä mielipiteesäään. Jyrkkyyttä ei syntynyt, sillä he, jotka olivat jokseenkin samaa mieltä, pohtivat mielipideperusteluissaan sekä hyviä että huonoja puolia.

Suurin osa heistä, jotka olivat joko täysin samaa mieltä tai täysin eri mieltä, olivat käyneet vastauksissaan läpi positiivisia ja negatiivisia asioita. Vain yhden vanhemman erityistä tukea tarvitseva lapsi oli integroidussa luokassa. Vanhempi vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä kysyttäessä lakiuudistuksen tarpeellisuutta. Mielipidevastaus oli siis myönteinen, kuten oletettiin. Vastauksesta voitiin päätellä, että vastaajalla on ollut positiivisia kokemuksia integroidusta koulusta, joten hän oli suhteellisen avoin uudistusta kohtaan. Tästä ei kuitenkaan voitu tehdä sen enempää johtopäätöksiä, sillä kyseessä oli vain yksi vastaus.

Vastaajat, joilla oli omakohtaisia kokemuksia inklusiosta, vastasivat sekä kokemuksiensa ja niiden tuomien käsitysten pohjalta. Vastaajat joilla ei ollut kokemusta, vastasivat lähinnä joko omakohtaisten tai yleisten käsitysten perusteella.

Yleisopetuksen opettajat olivat keskenään eri mieltä lain toimivuudesta. He olivat sekä puolesta että vastaan. Huomattiin, että opettajien keskuudessa oli eriäviä mielipiteitä. Mielipiteisiin vaikuttavia tekijöitä voivat olla työkokemuksen määrä ja laajuus, työkokemus erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa sekä omat henkilökohtaiset tekijät. Erityisopettajien keskuudessa suurin osa oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että lakiuudistus on tarpeellinen ja hyvä. Loput erityisopettajista olivat jokseenkin eri mieltä asian suhteen. Erityisopettajat kokivat, että uudistus takaa erityistä tukea tarvitseville oppilaille paremmat oikeudet ja ennaltaehkäisevää tukea.

Yleisesti vastauksista voitiin päätellä, että vastaajat olivat inklusion kannalla. Inklusiolle haluttiin antaa mahdollisuus muun muassa siksi, että se tekee mallioppimisesta ja erilaisuuden hyväksymisestä mahdollista. Vastakohtaisesti vastauksissa tuli esiin myös lapsen itsetunnon heikkeneminen. Itsetunnon heikkenemistä perusteltiin sillä, että yleisopetuksen luokassa oleva erityistä tukea tarvitseva lapsi saattaa tuntea itsensä huonommaksi huomattaessaan, ettei opi asioita samassa tahdissa kuin muut.

Vastaajien mielestä päättäjien tulee tehdä eniten työtä lain toimivuuden eteen. Yleisesti ottaen koettiin, että vastuu lakiuudistuksen käytännön toimivuudesta on päättäjillä. Lasten ja nuorten osuus tulee jäädä vähemmälle, koska päättäjien lisäksi opettajien ja vanhempien tulee edistää lakiuudistuksen toimivuutta. Tämä varmistaa sen, että lapsen etu huomioidaan paremmin.

Tutkimuksessa ilmeni, että lakiuudistusta pidettiin tarpeellisena ja hyvänä. Vaikka muutosta pidettiin hyvänä, koettiin, että laissa on vielä paljon kehitettävää. Koettiin, että yhteistyön koulun, vanhempien ja päättäjien välillä tulee olla monipuolista ja jatkuvaa. Edellytyksenä lakimuutokselle on virallisesti pidetty vastaajien toivomaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tämän edellytyksen tavoitteena on

saada inklusiosta toimiva. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla uudistuksen koettiin parantavan heidän oikeuksiaan. Uudistuksen tarkoituksena on luoda muun muassa tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä opetuksessa. Vastaajat pohtivat juuri kyseisiä asioita ja pitivät niitä tärkeinä.

7 POHDINTA

Pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta kokonaisuudessaan. Käymme läpi myös eettiset kysymykset, joita huomioimme tutkimusta tehdessä. Lisäksi pohdimme mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Lopuksi pohdimme tutkimuksemme onnistuneisuutta ja mitä muutoksia tekisimme.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme luotettavuuden kannalta merkittäviä asioita ovat esimerkiksi ne, että kysymyksemme esitettiin mahdollisimman selkeästi ja kysymyksiä oli sopiva määrä tutkimukseemme nähden. Luotettavuutta lisää se, että kysymykset olivat jokaiselle vastaajalle samat. Kysymykset oli esitetty samassa järjestyksessä ja muodossa kaikille vastaajille. Ennen lomakkeiden lähettämistä näytimme lomakkeen tutuillemme sekä vaasalaisen peruskoulun opettajille. Lomakkeen testaamisen jälkeen teimme tarvittavat muutokset. Internetissä olevaa lomaketta tehdessä syötimme tiedot huolellisesti ja tarkistimme ne ennen tallentamista. Työssämme olemme käyttäneet mahdollisimman uutta materiaalia lähteinä, joka takaa sen, että vanhentunutta tietoa ei ole. Selasimme keskustelupalstoja oman mielenkiinnon vuoksi, mutta emme käyttäneet niitä tutkimuksen osana, sillä emme voineet olla varmoja keskustelupalstojen sisältöjen luotettavuudesta.

Eettisyyden pyrimme ottamaan huomioon siten, että vastaajia on usealta paikkakunnalta, joten tunnistamisriski alenee. Vastaajilta ei myöskään kysytty mitään henkilökohtaisia tietoja, kuten esimerkiksi nimiä. Sisällönanalyysin pyrimme pitämään neutraalina. Emme ole tuoneet esiin omaa mielipidettämme tai erityisesti korostaneet kenenkään vastaajan mielipidettä. Tutkimusluvasta sekä saatekirjeestä on poistettu tietoja, jotta vastaajat eivät ole tunnistettavissa.

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksestamme voi tehdä jatkotutkimuksia sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen menetelmän avulla. Tutkimus voidaan toistaa sellaisenaan uudestaan esimerkiksi vuoden kuluttua, kun lakiuudistusta on toteutettu käytännössä. Mielipi-

dekartoituksen voi tehdä siitä, kuinka lakiuudistus on toiminut käytännössä. Mielipidettä voi kysyä yleisopettajilta, erityisopettajilta sekä vanhemmilta. Kysely voidaan esittää myös oppilaille, kuinka oppilas kokee inklusion ja onko muutoksella ollut vaikutusta oppimistuloksiin.

Kyselyssä ilmaistiin, että eri kaupunkien ja kuntien välillä voi olla eroavaisuuksia lain tulkitsemisessa ja täten myös sen käytännön toteuttamisessa. Useasti mainittiin myös, että uudistus toteutetaan vain säästösyistä. Jatkotutkimuksena voidaan myös tutkia, onko eri kuntien ja kaupunkien välillä ollut toimintaeroja uudistuneen perusopetuslain kohdalla. Lisäksi voidaan tutkia mitä kyseiset erot ovat olleet. Samassa tutkimuksessa voidaan tutkia, onko toteutuksen avulla säästetty rahaa.

Kuten tutkimuksessamme kävi ilmi, uudistus muuttaa luokanopettajien työnkuvaa. Voidaan siis tutkia, kuinka heidän työnsä on muuttunut ja kuinka he ovat sen kokeneet. Uuden perusopetuslain kohdalla puhutaan varhaisesta puuttumisesta jo päiväkodissa ja esiopetuksessa. Tämän kohdalla voidaan tutkia, kuinka varhainen puuttuminen otetaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa huomioon. Lisäksi voidaan kysyä päiväkodin ja esiopetuksen henkilökunnalta, kuinka tämä vaikuttaa heidän työhönsä ja miten.

7.3 Loppupohdinta

Aluksi jaoimme kyselyä erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille sekä opettajille. Ajattelimme, että he tietävät, mitä erityistä tukea tarvitsevien lasten koulu- maailma pitää sisällään ja kuinka se tulee muuttumaan. Odotimme, että heillä on mielipiteitä aiheeseen liittyen. Koska vastauksia ei tullut paljoa ja halusimme myös tehdä vertailua, jaoimme lomakkeen myös yleisopetuksen oppilaiden vanhemmille ja opettajille. Kyselyä olisi voinut jakaa jo aikaisemmassa vaiheessa yleisopetuksen luokkiin, jolloin vertailua olisi voinut syntyä enemmän. Lomakkeiden rinnalla levitimme Internetissä olevaa lomaketta, joten emme kokeneet tarpeelliseksi lähettää paperilomakkeita enempää, joita olimme aiemmin lähettäneet.

Tutkimukseemme vaikutti myös se, että emme odottaneet kadon vastauksissa olevan niin suuri. Ajattelimme antaa vastaajille tarpeeksi vastausaikaa. Vastausaika olisi kuitenkin voinut olla lyhyempi, koska tällöin olisimme huomanneet kadon aikaisemmin. Vaikuttava tekijä oli myös se, että koulut olivat kesän kiinni, jolloin emme voineet ottaa yhteyttä kouluihin. Jos olisimme lähettäneet lomakkeita useampaan kouluun syksyllä, olisi vastausaika vastaajille ollut lyhyt.

Koemme, että kyselylomakkeemme vastasi hyvin tutkimusongelmaamme. Tutkimus toteutui, vaikka vastausprosentti oli alhainen. Olemme tyytyväisiä siihen, että teimme Internetissä olevan kyselylomakkeen kirjallisen lomakkeen rinnalle, sillä mahdollisti lomakkeen levittämisen helposti. Koimme Internetissä olleen kyselylomakkeen tarpeelliseksi, sillä nykyaikana ihmiset viettävät aikaa Internetissä ja ajattelimme tämän madaltavan kynnystä vastata kyselyymme. Vastausten tulkinnot ovat mielestämme onnistuneita.

Työ on tehty sen mukaan, mitä eduskunnassa päätettiin perusopetuslain uudistamisesta vuonna 2009–2010. Kyseessä on laki, jota on uudistettu ja otettu käyttöön virallisesti vasta syksyllä 2011. Tilanteet elävät koko ajan ja lakiuudistusta muutetaan tarpeen ja toimivuuden mukaan.

LÄHTEET

Brodin, J & Lindstrad, P. 2004. Perspektiv på en skola för alla. Sweden. Studentlitteratur, Lund.

European agency for development in special needs education 2011. Development of inclusion – Finland. Viitattu 17.10.2011. <http://www.european-agency.org/country-information/finland/national-overview/development-of-inclusion>

Hautamäki, Lahtinen, Moberg & Tuunainen 2002. Erityispedagogiikan perusteet. Vantaa. WSOY.

Helsingin Sanomat 2009. Erityisopetuksen mylläys hämmentää opettajia. Marjuka Liiten. Viitattu 8.7.2011. <http://www.hs.fi/tulosta/1135248205067>

Huttunen, Eija 2011. Erityiskasvatus. 15.2.2011

Huttunen, Eija 2009. Erityispedagogiikan perusteet. 2009

Ikonen, O. & Krogerus, A. 2009. Ainutkertainen oppija. Jyväskylä. PS-kustannus.

Jyväskylän yliopisto 2010. Erityisopettaja koulutus Jyväskylässä – historia lyhyesti. Viitattu 7.8.2011. <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/juhlaseminaari/historiaa>

Järvelä, Kristiina & Kostiainen, Leena 2011. Erityisopetusta kehitetään maltillisesti. Aamulehti. Julkaistu 26.5.2011.

Kauranen, I. & Mustakallio, M. & Palmgren, V. 2006. Tutkimusraportin kirjoittamisen opas opinnäytetyön tekijöille. Espoo. Teknillinen korkeakoulu.

Kehitysvammahuollon tietopankki 2010. Kehitysvammahuollon historiaa. Viitattu 5.8.2011. <http://www.saunalahti.fi/kup/kirjat/yleishis.htm>

Kivirauma, J. & Rinne, R. & Klemelä, K. (toim.) 2004. Erityisopetus laajenevana koulutienä. Turkulainen erityisopetus oppilaiden, vanhempien ja opettajien kokemana. Turku. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Kuntaliitto 2010. Erityisopetusta koskevat lakimuutokset. Puurna, Minna. Viitattu 8.7.2011. http://hankinnat.fi/k_perussivu.asp?path=1;29;351;827;166108

L 24.6.2010/642/2010 Laki perusopetuksen muuttamisesta. Finlex. Viitattu 8.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642>

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Finlex. Viitattu 8.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642>

Laatikainen, P. 2011. Laaja-alainen erityisopetus alaluokilla. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Mörttinen Matti 2011. Tampereella ei enää aiota siirtää erityisopetukseen, vaan tuki järjestetään lapsen luo lähikouluun. Aamulehti. Julkaistu 7.6.2011

Opetushallitus 2010. Kolmiportainen oppilaan tuki opetussuunnitelman perusteissa. Viitattu 18.10.2011.

http://www.oph.fi/download/132555_A_B1_Rinkinen_Kolmiportainen_tuki.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta. Viitattu 8.7.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090109>

Takala, M. & Kontu, E. & Pirttimaa, R. & Sarromaa Hausstätter, R. & Kjälman, I. 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki. OY yliopistokustannus

Tilastokeskus 2010 a. Koulutustilastot. Julkaistu: 11.6.2010. Viitattu 12.8.2011. http://www.tilastokeskus.fi/til/erop/2010/erop_2010_2011-06-09_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2010 b. Koulutustilastot. Päivitetty 9.6.2011. Viitattu 12.8.2011. http://www.tilastokeskus.fi/til/erop/2010/erop_2010_2011-06-09_tau_002_fi.html

Tilastokeskus. 2006. Frekvenssijakauma. Päivitetty 21.06.2006. <http://www.stat.fi/meta/kas/frekvenssi.html>

Tilastokeskus. 2001. Kumulatiivinen juttu. Päivitetty 13.12.2001. Viitattu 25.10.2011. http://www.stat.fi/tup/tieto aika/tilaajat/ta_12_01_kuusela.html

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki. Tammi.

YLE Uutiset 2011. Oppilaiden tukea aiotaan parantaa. Viitattu 6.7.2011. http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/01/oppilaiden_tukea_aiotaan_parantaa_2314924.html

LIITTEET

Liite 1

SARIKA TASTULA

SAATEKIRJE

PAULIINA PELTOMÄKI

1.3.2011

KYSELYLOMAKE

Hei! Olemme sosionomi-opiskelijoita ja teemme Vaasan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyötä inklusion haasteista. Käsittelemme opinnäytetyössämme uudistunutta perusopetuslakia, erityisopetusta ja inklusiota. Tutkimuksessa haastatamme oppilaiden vanhempia sekä Vaasan että Tampereen alueelta. Haastateltavina ovat myös koulun opettajat.

Kyselylomakkeeseen vastataan nimettömästi eikä vastauksia laiteta eteenpäin. Käsittelemme vastaukset ainoastaan opinnäytetyötämme varten ja ne hävitetään sen jälkeen. Olemme todella kiitollisia, jos saisimme vastauksenne tutkimustamme varten toukokuun loppuun mennessä oman lapsenne luokan opettajalle.

Liitteenä on kyselylomake.

Kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Sarika Tastula ja Pauliina Peltomäki

Liitteet

Kyselylomake

Jakelu

Koulun oppilaiden vanhemmille

Tiedoksi

Koulun oppilaiden vanhemmille sekä opettajille

KYSELYLOMAKE

Uudistetun perusopetuslain (628/1998) mukaan jokaisella lapsella on oikeus käydä omaa lähikouluansa. Tällöin erityisopetus tapahtuu järjestettynä tukitoimena tavallisessa luokassa. Erityisopettaja voi tarvittaessa toimia yhdessä luokanopettajan kanssa samassa luokassa. Uudistetun lain tarkoitus on, että yleisten tukitoimien avulla pyritään selviämään mahdollisimman pitkälle ilman, että siirryttäisiin suoraan erityiseen tukeen.

Ennen uudistetun lain voimaan tuloa, on usein siirrytty erityistä tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla suoraan erillisessä luokassa järjestettyyn erityisopetukseen. Lakimuutoksen myötä tulee käyttöön kolmen tason tukijärjestelmä, jota kutsutaan porrastetuksi tueksi. **1. porras on yleinen tuki (ns. normaali opetus)** joka on kaikille oppilaille suunnattu. **2. porras on tehostettu tuki** (16a§), joka otetaan käyttöön, kun oppilaasta ja tehty pedagoginen arvio ja yleinen tuki koetaan riittämättömäksi. Tehostetun tuen aikana oppilas saa tehostettua tukea ja hänelle tehdään oppimissuunnitelma. **3. porras on erityinen tuki** (17§). Erityiseen tukeen siirtyminen edellyttää hallinnollista päätöstä ja on ajankohtainen jos tehostettu tuki on riittämätön. Tuolloin oppilaalle laaditaan pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Erityinen tuki järjestetään joko yhdessä muun opetuksen kanssa, lähikoulun pienluokassa tai erityiskoulussa.

Jos oppilaalla on tarve erityiseen tukeen, hänestä tehdään pedagoginen selvitys huoltajan, opettajan ja oppilashuollon toimesta. Oppilas siirretään yleisen opetuksen luokasta muualla tapahtuvaan erityisopetukseen vasta sitten, kun kaikki porrastetun tuen tukitoimet on käytetty ja todettu riittämättömiksi. Muuten erityisopetus pyritään integroimaan eli liittämään perusopetukseen jolloin yleisopetuksen ja erityistä tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat samassa luokassa omassa lähikoulussaan.

Lain tavoitteena on, että oppimisvaikeuksiin tartutaan entistä aiemmin, jotta siirtoja erityisluokkiin ei tapahtuisi niin paljoa. Uudistuksen myötä luokan ryhmäkoko-

ja pyritään pienentämään sekä tukiovetusta ja osa-aikaista erityisopetusta pyritään lisäämään.

---

1. Sukupuolenne? Mies Nainen

2. Ikänne? _____ vuotta

3. a) Kuinka monta alle kouluikäistä lasta perheeseen kuuluu?

_____

b) Kuinka monta kouluikäistä lasta perheeseen kuuluu? _____

c) Kuinka monta peruskoulun jo käynyttä lasta perheeseen kuuluu? _____

4. a) Onko perheessasi erityistukea tarvitseva lapsi/tarvitsevia lapsia?

kyllä ei

b) Minkä ikäinen lapsi on/Minkä ikäisiä lapset ovat? _____

5. Saako lapsesi opetusta

a) tavallisessa koululuokassa

_____

b) erityisopetusta antavassa lähikoulun pienluokassa

_____

c) erityiskoulussa

_____

d) integroidussa luokassa (erityisopetusta ja yleisopetusta saavat lapset ovat samassa luokassa)

_____

Voit rastittaa useamman vastausvaihtoehdon. Merkitsethän vielä perään, kuinka moni lapsistasi saa opetusta kyseisessä luokassa.

6. Kuinka samaa mieltä tai eri mieltä olette siitä, että tällainen lakiuudistus on tarpeellinen/hyvä?

Ympyröi numero, joka kuvastaa mielipidettäsi parhaiten

1   2   3   4   5

1= täysin eri mieltä

2= jokseenkin eri mieltä

3= en osaa sanoa

4= jokseenkin samaa mieltä

5= täysin samaa mieltä

Voit perustella vapaasti mielipiteesi, kiitos.

Lap-

set/Nuoret: _____

Halutessanne voitte jatkaa vastauksia seuraavalle sivulle tai kertoa vapaasti mietteistänne.

Suuri kiitos vastauksistanne!

Liite 2

VAASAN KAUPUNKI

PÄÄTÖSLUETTELO

Viranomainen	pvm	§
[REDACTED] koulun rehtori	23.3.2011	43

Asia

TUTKIMUSLUPA / PAULIINA PELTOMÄKI, SARIKA TASTULA

Esitys

Vaasan ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat Pauliina Peltomäki ja Sarika Tastula anovat tutkimuslupaa [REDACTED] koulusta Inklusion haasteet peruskoulussa -opinnäytetyötä varten.

Päätös

Myönnetään anottu tutkimuslupa.

Oikaisuvaatimusohje

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnan suomenkielinen jaosto
PL 2
65101 VAASA

Lisätietoja antaa

Rehtori [REDACTED] puh. [REDACTED]

Allekirjoitus	Tiedoksi
[REDACTED]	AO